

OTDK-dolgozat

2023

PANNON EGYETEM
GAZDÁLKODÁSI KAR ZALAEGERSZEG

ZÖLDÜLŐ PORTFÓLIÓK: FELELŐS BEFEKTETŐK NYOMÁBAN

GREENING PORTFOLIO: FINDING RESPONSIBLE INVESTORS

Tóth Máté

Konzulens: Balázsne Dr. Lendvai Marietta

Kézirat lezárásának dátuma: 2022. 06. 14.

Tartalom

1. Bevezetés.....	1
1.1. A téma aktualitása	1
1.2. A kitűzött célok	1
2. Környezeti problémák globalizálódásának következményei	2
3. Zöldülő pénzügyek	6
3. 1. Fenntartható pénzügyi gyakorlatok legfontosabb mérföldkövei.....	6
3.2. A bankok mint a fenntarthatóság finanszírozói.....	7
3.3. Zöld pénzügyi termékek.....	14
4. Felelős befektetések a mérlegen.....	16
4.1. Elméleti megközelítés	16
4.1.1. ESG-befektetések fogalma és típusai	16
4.1.2. ESG-befektetések lehetőségei és kockázatai.....	18
4.2. Felelős befektetések a gyakorlatban.....	21
5. Felelős befektetések a piaci trendek tükrében.....	23
5. 1. Nemzetközi kitekintés	23
5. 2. Hazai trendek.....	26
5. 3. Felelős befektetések és a Covid -válság	27
6. A felelős befektetők nyomában.....	28
6.1. NEMZETKÖZI ÉS HAZAI KUTATÁSI EREDMÉNYEK TAPASZTALATAI.....	28
6.2. PRIMER KUTATÁSI EREDMÉNYEIM BEMUTATÁSA.....	30
6.2.1. A kutatás célja	30
6.2.2. A kutatás logikai váza	31
6.2.3. A kérdőíves megkérdezés módszerének bemutatása.....	31
6.2.4. A kutatás eredményeinek bemutatása	33
7. Összefoglalás, következtetések	51

Ábrajegyzék

1. ábra: A World Economic Forum globális felmérésében legfontosabbnak értékelt kockázatok	3
2. ábra: A globális felszíni hőmérséklet változásai az elmúlt 170 évben (emberi és természeti, valamint kizárólag természeti tényezők figyelembevételével)	4
3. ábra Tülfogyasztás világnapja 1970-2021	5
4. ábra: A klímaváltozás és a bankrendszer kapcsolatrendszere	10
5. ábra: Az EU-s és brit épületállomány energetikai besorolás szerinti eloszlása (lakásállomány százalékában).....	11
6. ábra: A lakóépületek korszerűsítéséből fakadó egy főre jutó kibocsátáscsökkentési potenciál az EU-ban és Nagy-Britanniában (tonna CO ₂ /fő).....	12
7. ábra: A teljesítő energiahatékony („A” minősítésű) és nem energiahatékony jelzáloghitelek arányának alakulása a folyósítástól eltelt idő függvényében.....	13
8. ábra: Zöld állampapírkibocsátások (2016-2020).....	15
9. ábra: Visa Zöld bankkártya	16
10. ábra: OTP Klímaváltozás 130/30 Alap árfolyamának alakulása (Ft) 2008. 01. 09. – 2021. 10. 29.....	22
11. ábra: ESG-szemponatokkal kapcsolatos vállalati „botlások” és azok közvetlen árfolyamhatásai	24
12. ábra: A globálisan kezelt felelős befektetések megoszlása 2019-ben	25
13. ábra: A magyar alapkezelők ESG tematikájú alapjaiban kezelt vagyon 2020.06.15. adatok alapján	27
14. ábra: A Refinitiv index összehasonlítása az ESG pontszámok függvényében.....	28
15. ábra: Zöld pénzügyi lehetőségek ismertsége és igénybevétele	29
16. ábra: A kitöltők nemek szerinti megoszlása	33
17. ábra: A kitöltők korosztályok szerinti megoszlása.....	34
18. ábra: A kitöltők betöltött pozíciója munkahelyükön.....	35
19. ábra: A kitöltők meghatározó bankja (adatok főben megadva).....	35
20. ábra: A kitöltők ügyfélköre	36
21. ábra: Befektetéskötések gyakorisága évente (alkalom/fő).....	37
22. ábra: Felelős befektetők információs forrása	38
23. ábra: Felelős befektetések részaránya a portfóliókon belül	39
24. ábra: Ösztönző gondolatok ügyféloldalról a felelős befektetésekkel kapcsolatban ...	41

25. ábra: Generációs különbségek a befektetések főbb tulajdonságainak megítélésében	42
26. ábra: Nemek összevetése a különböző szempontok osztályozásánál	43
27. ábra: Generációs összemérés a különböző elégedettségi szempontok szerint	44
28. ábra: Bankokkal szembeni elégedettség férfi-nő megosztásban	45
29. ábra: Fenntarthatósági tematikák rangsora.....	46

Táblázatjegyzék

1. táblázat: Refinitiv ESG-besorolása betűfokozat alapján	18
2. táblázat: Az értékelési csatorna és a befektető bázis kapcsolata	19
3. táblázat: A greenwashing „ördögi köre”	20
4. táblázat: A kitöltők iskolai végzettsége	34

1. BEVEZETÉS

1.1. A TÉMA AKTUALITÁSA

A gazdaság mechanizmusa szoros összefüggésben áll az utóbbi években tapasztalt drasztikus környezeti változásokkal, klímavészhelyeztettel. Míg az ENSZ a világ vezetőhatalmai, országai számára tűzött ki feladatokat (*Fenntartható fejlődési célok – SDGs*) nemzetközi szinten, addig az egyén dimenziójának aktivizálódása, valamint a vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR) nélkülözhetetlen a környezeti károk helyrehozásának, illetve helyzetük romlásának megállításához.

A pénzügyi szolgáltató szektor, ezen belül is a bankrendszer stratégiai kihívásai közé tartozik a fenntartható és felelős szemlélet jegyében működtetett üzleti modell, amelynél fontosak a profiton túli társadalmi és környezeti khatások is. A zöld finanszírozás gondolatisága a pénzügyi szolgáltatásokat egyre jobban áthatja, a nemzetközi trendek is abba az irányba mutatnak, hogy mind a tőkepiac, mind a banki és biztosítói termékportfóliók „kizöldülnek”. Az elmúlt években a magyar lakossági ügyfelek számára a bankok felelős befektetési hozamok realizálásának lehetőségét kínálták olyan befektetésekkel, melyek a pénzügyi kritériumokon túl erős környezeti, társadalmi és igazgatási elkötelezettséggel rendelkeznek (ESG).

A fenntartható fejlődést támogató projektek banki finanszírozása számos lehetőséget rejt a pénzügyi intézmények számára – hírnév, új ügyfélbázis, kockázatsökkentés, jövedelmezőség növelése –, amennyiben a bankok a fenntarthatóság alappilléreit megfelelő módon integrálják működési stratégiájukba. Ugyanakkor kihívást is jelent a banki szereplők számára az olyan innovatív termékek és szolgáltatások fejlesztése révén, amelyek konkrét környezetvédelmi, társadalmi célokat szolgálnak.

A bankok a tágabb értelemben vett gazdaság szerves részét képezik, a háztartásoktól az állami szintig, így a fenntarthatósági elvek iránti elkötelezettségükkel a környezettudatos ügyfelekhez és befektetőkhez igazodhatnak.

Napjaink globális trendje, a fenntarthatóság, tehát hatást gyakorol a bankokra az értékláncuk mentén mind stratégia, mind pedig működési oldalról, új lehetőségeket és kihívásokat teremtve számukra.

1.2. A KITŰZÖTT CÉLOK

Dolgozatomban részletesen bemutatom az ESG befektetéseket, és kitekintést teszek a hazai és nemzetközi felelős befektetési trendekre. Kutatásom legfontosabb célja, hogy megvizsgáljam a magyar lakossági bankok – különös tekintettel gyakorlati munkahelyem, az OTP Bank - vonatkozásában, hogy az ESG befektetések mennyire elterjedtek, mekkora népszerűséggel

bírnak, valamint igénybevételük során milyen tapasztalatokat észleltek az ügyfelek. Ezenkívül felmérem, hogy az ügyfelek milyen szempontokat, tényezőket mérlegelnek portfóliójuk „zöldítése” során, illetve azt is, hogy generációs bontásban mely korcsoport befektetési hajlandósága a legmagasabb a felelősség jegyében.

Mindezek felderítéséhez kvantitatív módszerrel online kérdőíves megkérdezést tervezek végezni célzott mintavételezési technika segítségével Zala megyei bankok ügyfelei körében.

Dolgozatom eredményeképpen azt várom, hogy sikerül azonosítani a bankok által kínált felelős befektetésekkel kapcsolatban az ügyfelek ismereteit, tapasztalatait, továbbá azt, hogy a zöld pénzügyi trendek mennyire felelnek meg az ügyfelek elvárásainak. Felderítem, hogy miképpen viszonyulnak az ügyfelek ezen innovatív befektetéshez. A kutatás jól hasznosíthatóvá válhat mind a gyakorlati szakemberek mind a vezetők számára, s segítséget nyújthatna a lakossági bankok felelős befektetői körének növeléséhez.

2. KÖRNYEZETI PROBLÉMÁK GLOBALIZÁLÓDÁSÁNAK KÖVETKEZMÉNYEI

A klímaváltozás olyan komplex folyamat, amely közvetett és közvetlen módon az emberiséget is negatív következményekkel érinti. A szélsőséges időjárási eseményektől az élelmiszerhiányon és a betegségeken át a tömeges migrációig a változások számtalan módon hatást gyakorolnak az emberre.

A klímaváltozás hatására bekövetkező ökológiai eredetű gazdasági, társadalmi problémák hatalmas kihívást jelentenek a 21. században. A *World Economic Forum (WEF)* legfrissebb globális kockázati felmérése alapján a gazdasági és politikai kérdésekben jártas szakemberek a legnagyobb potenciális hatású kockázatok között a környezeti jellegűeket emelték ki leginkább. Az is sokatmondó, hogy ugyanezen megkérdezettek aggodalmukat fejezték ki a klímaváltozás megfékezésére irányuló törekvések kudarcba fulladását illetően is. (*Marsh McLennan -SK Group -Zurich Insurance Group, 2021, p. 14. - saját fordítás*)

1. ábra: A World Economic Forum globális felmérésében legfontosabbnak értékelt kockázatok

Legnagyobb valószínűséggel bekövetkező kockázatok	Legnagyobb potenciális hatású kockázatok
• Extrém időjárási események • Klímavédelmi törekvések bukása • Természeti katasztrófák • Digitális egyenlőtlenség • Kibertámadások	• Fertőző betegségek • Munkanélküliség és megélhetési válság • Extrém időjárási események • Vízellátási válság • Társadalmi kohézió gyengülése

Forrás: saját szerkesztés Marsh McLennan -SK Group -Zurich Insurance Group, 2021, p. 14.
alapján – saját fordítás

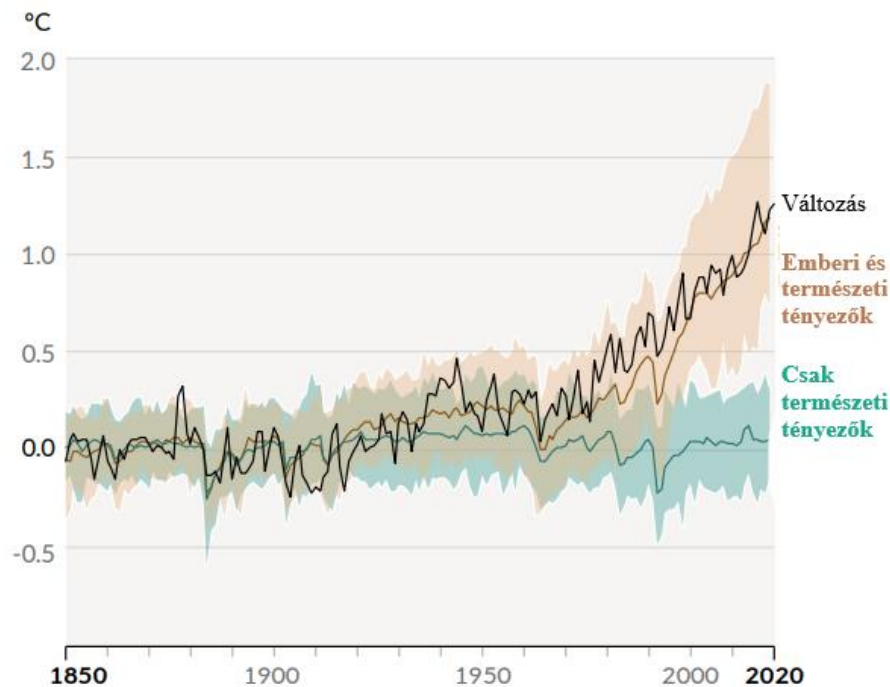
Az ENSZ Éghajlat-változási Kormányközi Testületének (IPCC) 2021-es jelentése előrevetíti, hogy a következő évtizedekben az éghajlatváltozás minden régióban fokozódni fog. 1,5°C-os globális felmelegedés esetén növekvő hőhullámok, hosszabb meleg évszakok és rövidebb hideg évszakok lesznek jellemzők. A kutatók szerint 2°C-os globális felmelegedés mellett a szélsőséges hőség gyakrabban érne el a kritikus tűrési küszöböt a mezőgazdaság és az egészségügy szempontjából.

Az éghajlatváltozás, azon belül is a felmelegedés számos következménnyel jár a különböző földrészekben, így például: (IPCC's Sixth Assessment Report: Press Release, 2021, p. 2. - saját fordítás)

- 🌍 Az éghajlatváltozás felerősíti a víz körforgását. Ez intenzívebb csapadékot és kapcsolódó áradásokat, valamint intenzívebb aszályt hoz sok régióban.
- 🌍 Az éghajlatváltozás befolyásolja a csapadékmintákat. A magasabb szélességi körökön a csapadékmennyiség valószínűleg növekedni fog, míg a szubtrópikusok nagy részén csökken.
- 🌍 A tengerparti területeken a tengerszint folyamatosan emelkedik a 21. század során, ami hozzájárul a gyakoribb és súlyosabb parti áradásokhoz az alacsonyan fekvő területeken és a part menti erózióhoz.
- 🌍 A további felmelegedés felerősíti a permafroszt olvadását, a szezonális hótakaró elvesztését, a gleccserek és jégtakarók olvadását, valamint a nyári sarkvidéki tengeri jég elvesztését.
- 🌍 Az óceánok esetén a gyakoribb tengeri hőhullámokat, az óceánok elsavasodását és az oxigénszint csökkenését idézi elő. Ezek a változások mind az óceáni ökoszisztémákat, mind a rájuk támaszkodó embereket érintik.

- 🌍 A nagyvárosokban az éghajlatváltozás egyes aspektusai felerősödhetnek, beleértve a hőséget (mivel a városi területek általában melegebbek, mint a környezetük), a heves csapadékból eredő áradásokat és a tengerparti városok tengerszint-emelkedését.

2. ábra: A globális felszíni hőmérséklet változásai az elmúlt 170 évben (emberi és természeti, valamint kizárólag természeti tényezők figyelembevételével)

Forrás: IPCC's Sixth Assessment Report 2021, p. 7.

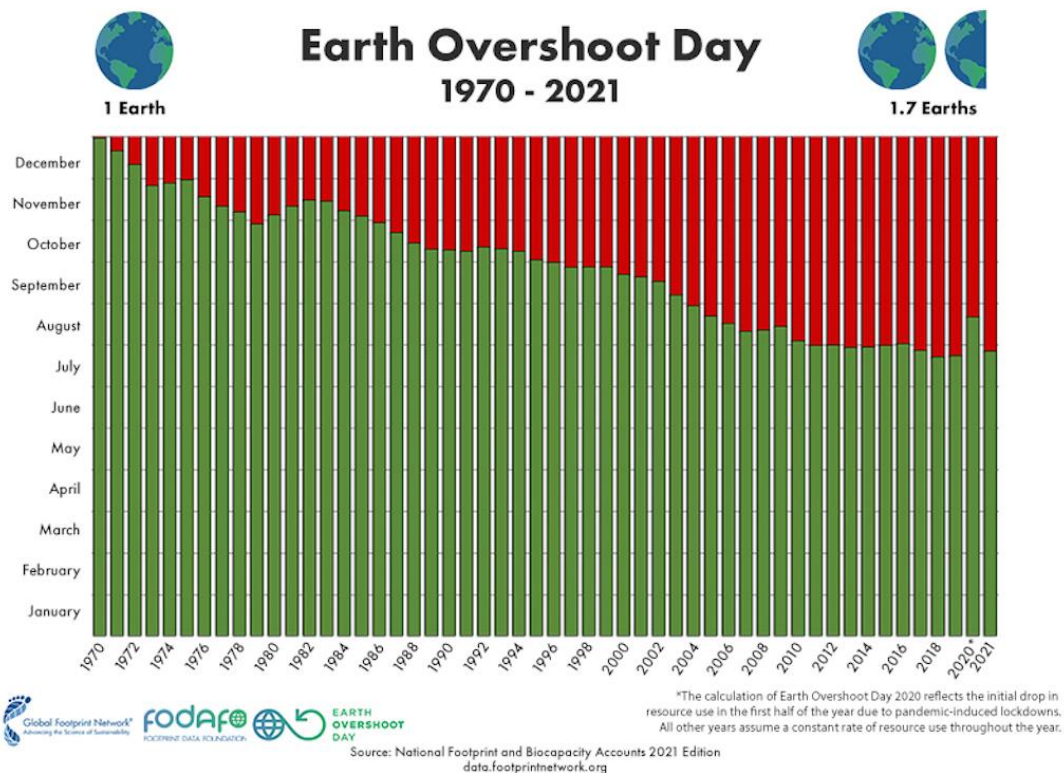
A tudósok számára évtizedek óta vitathatatlan tény, hogy az emberi tevékenység hatására melegszik a légkör, az óceán és a szárazföld. Az IPCC tudományos összefoglalójából kiderül, hogy elkerülhető lehet a klímakatasztrófa, de ehhez gyors és hatékony kibocsátás-csökkentés szükséges. Ha a károsanyag-kibocsátás nem csökken minél előbb, akkor a jelenlegi szint mellett 2030-ig az emberiség feléli azt a maximális CO₂ mennyiséget, aminek kibocsátásával még tartható a maximum 1,5 °C-os hőmérséklet-emelkedéssel járó célkitűzés. Az IPCC-jelentés fontos üzenet a 2021 novemberében üléselő glasgow-i klímacsúcs (COP26) résztvevőinek érdemi döntések és lépések meghozatalához. (IPCC's Sixth Assessment Report: Press Release, 2021, p. 3. - saját fordítás)

Az emberiségnek fel kell hagynia a természet kizsákmányolásával, valamint meg kell védenie és helyre kell állítania az ökoszisztémákat, hiszen jelenleg visszafordíthatatlan károkat okozunk környezetünkben. A Global Footprint Network nemzetközi kutatószervezet 2021-es jelentése rámutat, hogy az emberiség erőforrás-felhasználása idén alig több, mint fél év alatt meghaladta a Föld kapacitását. Ez azt jelenti, hogy 2021-ben az

emberiség 210 nap alatt használta fel azt az éves mennyiséget, amit a Föld 1 év alatt képes lenne regenerálni. Máshogy megfogalmazva, kimerítjük természeti tőkénket, veszélyeztetve a bolygó jövőbeli regenerációs képességét. Úgy élünk, mintha 1,7 Föld állna rendelkezésünkre, noha csak egy van. Az ilyen mértékű túlfogyasztás pedig erőforráshiányokhoz vezet, ami egyaránt súlyosan érinti a gazdaságot, valamint a társadalmat. (Ho, 2021 - saját fordítás)

3. ábra Túlfogyasztás világnapja

1970-2021

Forrás: Sally Ho, 2021

A diagramról jól leolvasható, hogy 2020 első felében a globális lezárásoknak köszönhetően visszaesett a károsanyag-kibocsátás, azonban megfigyelhető, hogy a kibocsátás könnyen vissza tud térni a korábbi magasabb szintre. Ez a jelenség aggodalomra ad okot, - visszautalva a WEF tanulmányára - a klímavédelmi célok elbukása az egyik legnagyobb hatással bíró és egyben a második legvalószínűbb hosszú távú kockázat a világra nézve. (Marsh McLennan -SK Group - Zurich Insurance Group, 2021, p. 14. – saját fordítás)

A Glasgow-i klímacsúcson a klímahelyzet kritikus mivoltára tekintettel hangzottak el drámai hangvételű mondatok is. Többek között *António Guterres*, az ENSZ főtitkárának fő üzenete az volt, hogy „a szakadék szélére sodorja az emberiséget a függés a fosszilis üzemanyagoktól.” *David Attenborough* környezetvédelmi természetfilmes úgy vélekedett, hogy „az elmúlt tízezer

évben a hőmérséklet, illetve a szén-dioxid koncentrációja jelentősen nem ingadozott, ma viszont már bajban vagyunk, mert az a stabilitás, amitől mindannyian függünk, megtörik." (MTI / hvg.hu, 2021)

A szavakon túl azonban tettekre is szükség van, hiszen nem hozta el a kívánt eredményeket például a 2015-ben megkötött Párizsi éghajlatvédelmi egyezmény (*Paris Agreement*) sem. Sőt, az egyezmény megkötése utáni hat év a valaha feljegyzett hat legforróbb évnek felelt meg. Ezenkívül az óceánok vízszintje ma kétszer olyan gyorsan emelkedik, mint a 20. század utolsó évtizedében, a tengervíz hőmérséklete sosem volt ilyen magas, továbbá az Amazonas esőerdői ma már több szén-dioxidot bocsáthatnak a légkörbe, mint amennyit képesek elnyelni. Az ENSZ-főtitkár kiemelte, a legnagyobb fejlett ipari és feltörekvő gazdaságok csoportja (G20) kiemelkedően magas felelősséggel tartozik az SDG célok teljesíthetőségéért, mivel jelen országcsoporthoz köthető a globális szennyezőanyag-kibocsátás közel 80 %-a. Az egyén felelőssége is óriási, hiszen a lokális fenntarthatósági feladatok elvégzésén túl, a társadalom képes hatást gyakorolni a végrehajtó hatalomra a klímaváltozás megfékezése érdekében. Attenborough pedig felvázolta, hogy csak egy új ipari forradalom bekövetkezésével érhető el a fent említett több millió tonna szén-dioxid kivonása a környezeti körforgásából. Azonban ahhoz, hogy a fenntartható energiafelhasználás megteremtésére tett erőfeszítések hatékonyak, sikerre vihetők legyenek, komoly tőkének kell rendelkezésre állni. Az egyéni, vállalati és kormányzati szinten túl, így felértékelődik a pénzügyi szféra szerepe, feladatköre is a fenntarthatóság vonatkozásában. (MTI / ecolounge.hu, 2021)

3. ZÖLDÜLŐ PÉNZÜGYEK

3. 1. FENNTARTHATÓ PÉNZÜGYI GYAKORLATOK LEGFONTOSABB MÉRFÖLDKÖVEI

Az ENSZ 1972-ben Stockholmban létrehozta a környezetvédelmi programját, az UNEP-et. A szervezet 20 évvel később hirdette meg az ún. Pénzügyi Kezdeményezést, azaz az UNEP FI-t, ami a fenntarthatóság iránti bankszektori elkötelezettség kezdetének is tekinthető. Ezt követően a *Global Reporting Initiative (GRI)* nemzetközi szervezet 1997-ben megalkotta az első fenntarthatósági jelentés standardokat, amelyek keretrendszereket és útmutatásokat nyújtottak a befektetők számára. 2006-tól az UNEP FI-ből kivált *PRI (Principles For Responsible Investment)* vált a felelős befektetések vezető szabályozójává. 2009-ben útjának indult a *Fenntartható Értéktőzsde (Sustainability Stock Exchange - SSE)*, amely egy olyan platform a tőzsdék számára, ahol a befektetőkkel, a szabályozókkal és a vállalatokkal együtt képesek fokozni a vállalati átláthatóságot. (unepfi.org - saját fordítás)

Az Európai Unió Tanácsa 2020 tavaszán elfogadta az egységes uniós osztályozási rendszert, amelynek segítségével a vállalkozások és a befektetők egyértelmű iránymutatást kapnak, hogy mely gazdasági tevékenységek minősülnek környezeti szempontból fenntarthatónak. Az *EU Taxonómia Rendelet* egy eszköz a befektetőknek, vállalatoknak, tőzsdei kibocsátóknak, szakértői segítséggel, hogy az EU-t sikeresen támogassa a klímavédelmi harcban, egy alacsony karbonkibocsátású és erőforráshatékony gazdasági unió kialakításával. Az EU Taxonómia gyakorlatilag egy osztályozási rendszer, amely a környezetileg fenntartható gazdasági tevékenységek listáját tartalmazza, beleértve az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodást is. Akadémikusok, környezetvédelmi szakértők, befektetési szakemberek, iparági szereplők és civil szervezetek képviselői is közreműködtek a 600 oldalt is meghaladó rendelet megalkotásában. Ez fontos szerepet játszhat abban, hogy elősegítse az EU-t a fenntartható beruházások növelésében és az európai zöld megállapodás végrehajtásában. Az EU Taxonómiája megfelelő meghatározásokat ad a vállalatoknak, a befektetőknek és a döntéshozóknak: a különböző befektetési termékeket (befektetési alapok, befektetéssel kombinált biztosítási- és nyugdíjtermékek, kötvények stb.) és a portfóliókezelést szabályozza, ezeken át hat az egész gazdaságra. (EB, 2020, p. 2. – saját fordítás)

3.2. A BANKOK MINT A FENNTARTHATÓSÁG FINANSZÍROZÓI

Mark Carney, a Bank of England egykori kormányzója úgy látja „...könnyen lehet, hogy amikor a klímaváltozás világos és jelenlegi veszélyé válik a pénzügyi stabilitásra nézve, már túl késő lesz, hogy stabilizáljuk a két fokos hőmérséklet-emelkedést.” (Az MNB Zöld programja, 2019, p. 3.)

A pandémia ráerősített a fenntarthatóságra, a „zöld gondolkodás” létjogosultságára, mind a nemzetközi szervezetek, mind az egyén szintjén. Az emberi tevékenységek hatására bekövetkezett globális kihívásokra adott válaszok tekintetében a környezettudatos gazdálkodás szerepének erősítése elengedhetetlen. Az éghajlatváltozás azzal fenyeget, hogy felborítja a globális társadalmi és gazdasági egyensúlyt, és ezzel egyidejűleg a gazdaság és a pénzügyi rendszer minden aspektusára hatással lehet. A bankoknak el kell kezdeni komolyan venni ezeket a fenyegetéseket, cselekvő üzemmódba váltva, biztosítva a bankrendszer egészének rugalmasságát és stabilitását. A bankszektor speciális helyzetet tudhat be magának, a pénzügyi döntések ugyanis a klímaváltozás elleni küzdelemben meghatározóak és az egész világot befolyásolják. A banki szektor rendkívül összetett feladatot lát el, nagyon sok érintettel (*stakeholderrel*) kerül kapcsolatba, így az elvárások és külső hatások, kockázatok is összetettek. A pénzügyi intézmények részvétele a fenntartható fejlődés elérésében jelentős, külső és belső

tevékenységi körük révén gyakorolnak hatást a környezetre. A bankszektor számára két alapvető funkció áll rendelkezésre, amivel befolyásolhatja a gazdaság szereplőinek tevékenységét a fenntarthatóság oldaláról megközelítve.

🌱 A bankok a háztartásoktól, vállalatoktól begyűjtött megtakarításokat hitelkihelyezési tevékenységekre, további beruházásokra használják fel. Egy bank így a befektetések speciális piacaként működik, közvetít a kereslet és a kínálat között.

🌱 Másrészt a felelős bankmenedzsment célja pedig a banki működéssel kapcsolatos kockázatok minimalizálása. (Pintér -Deutsch, 2012, p. 2.)

A vállalatok esetén már megfigyelhető, hogy társadalmi felelősségvállalási (CSR) törekvéseik kiszélesedtek az elmúlt évtizedben. A vállalati társadalmi felelősségvállalás egyrészt vállalati jótékonykodás, adományozás, más megközelítésben pedig versenyképességet fejlesztő stratégiai eszköz. Az ISO, a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet meghatározása szerint a CSR *„egy szervezetnek a társadalmat és a környezetet befolyásoló döntéseikért és tevékenységeikért tett felelősségvállalása olyan átlátható és etikus viselkedés révén, mely hozzájárul a fenntartható fejlődéshez – beleértve a társadalmi jólétet és egészséget is -, figyelembe veszi az érintettek elvárásait; megfelel az alkalmazandó jogszabályoknak és a nemzetközi viselkedési normáknak; az a szervezet valamennyi területén integráltan megjelenik és azt a vállalat kapcsolatain keresztül érvényesíti.”* (Braun, 2013, p. 18.) A CSR tevékenységek a társadalmi (közösségi) érdekeken keresztül közvetve, a versenyképességre gyakorolt pozitív hatása révén pedig közvetlenül is képes hasznot biztosítani.

A 2000-es évek kezdetétől számos külső körülmény formálta a bankok felelős üzleti modelljét. Ezek közül egyértelműen kiemelhető

🌱 a 2008-as pénzügyi és gazdasági válság,

🌱 az ipar 4.0

🌱 és az új típusú koronavírus-járvány.

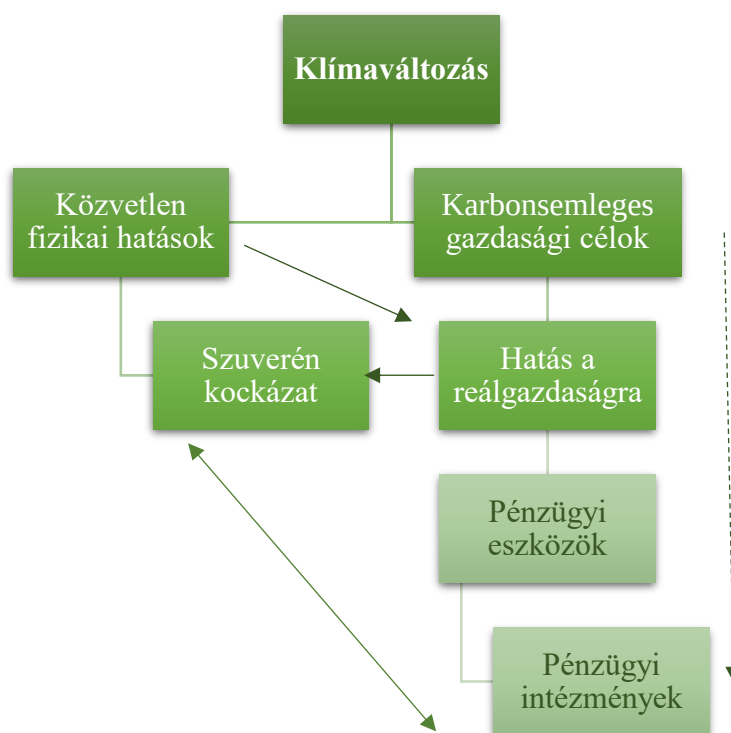
Ezen külső hatások kétséget kizáróan felgyorsították a bankok digitális transzformációját, ami már önmagában is csökkenti a pénzintézetek ökológiai lábnyomát. A 2008-as gazdasági válság utóhatása pedig, hogy kiemelt figyelmet kap a pénzintézeti rendszer stabilitása mind nemzeti, mind nemzetgazdasági szinten. A stabil pénzintézeti rendszer a stratégiai és a banki kontrolling magas szintű kihasználásával érhető el. A pénzügyi intézményrendszerbe vetett bizalom kulcsfontosságú. A bizalmi pillér megerősítéséhez pedig elengedhetetlen, hogy működésük, biztonsági szintjük transzparens legyen a gazdasági szereplők számára, egy hiteles, fenntartható üzleti stratégiát képviselve. Ezért nagyobb hangsúlyt kap e tekintetben is a banki társadalmi

felelősségvállalás, amely hatást gyakorol a piacgazdaságok stabilitására is. (Kerekes, 2016, p. 35.)

Az utóbbi években a bankoknak fel kellett ismerniük, hogy a klímaváltozás káros hatással lehet a bankszektor egészére. Példaként hozom fel az Európai Parlament egy 2020-as jelentését, miszerint *„a nem fenntartható gazdasági tevékenységekbe történő beruházások hitelezése az eszközök elértéktelenedéséhez vagy a befektetések meg nem térüléséhez vezethetnek”*. (EP, 2020) A befektetések területén tehát a fenntarthatóság üzleti prioritássá válik, amelyhez igazodni kell az összes pénzügyi szolgáltatás esetén.

A kihívásokra a megoldás a szakértők egybehangzó véleménye szerint nem más, mint egy olyan fenntartható és zöld bankrendszer kialakítása, ahol új környezeti és fenntarthatósági célokhoz kötött tevékenységi területek nyílnak meg. A pénzügyi szférában ezt a jelenséget *„green banking”* -nek nevezzük. A fenntartható fejlődést szem előtt tartva elmondható, hogy a pénzügyi szektor különleges szereppel bír. Sajátos finanszírozó jellegüknél fogva multiplikátorként működnek, hiszen a háztartások energiatakarékossági fejlesztéseitől kezdve egészen a legjelentősebb üzleti szférát érintő zöldberuházásokon keresztül egészen a kormányzati szegmens támogatásaihoz is a banki finanszírozási eszközök a folyamatok aktív, állandó és támogató feltételrendszerét adják. A bankoknak törekedniük kell az általuk közvetlenül vagy közvetetten okozott ökológiai lábnyom minimalizálására, alapvető szerepet játszva a fenntartható és környezetbarát fejlődés biztosításában. A beruházások fenntartható irányba való átformálása jelentős feladatokat ró a banki szolgáltatásokra, amelyeket a későbbiekben részletezni fogok. A zöld bankolás tehát lényegében egy olyan típusú üzleti modell, amiből a bank úgy ér el profitot, hogy az üzletfeleit, befektetőit környezettudatos viselkedésre ösztönzi zöld pénzügyi termékek értékesítése által. A klímaváltozás a pénzügyi stabilitásra számos csatornán és összefüggésen keresztül képes hatni, kialakul egy dominóhatás, amelyből a gazdasági élet minden szereplője profitálhat. (Becsei és mtsai, 2021, p. 9.)

4. ábra: A klímaváltozás és a bankrendszer kapcsolatrendszere

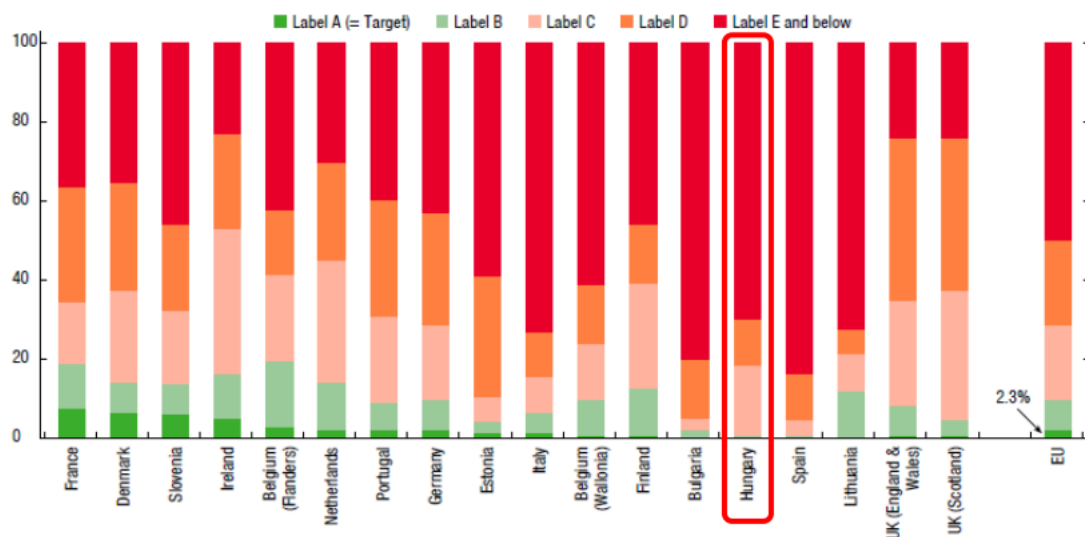
Forrás: saját szerkesztés, Kandrács, 2020, p. 9. alapján

Mark Carney, aki napjainkban az ENSZ klímaügyi különmegbízottja, a Glasgow-ban bemutatott elemzésében megállapította, ha el akarjuk érni a párizsi klímaegyezményben meghatározott célokat, az aláíró országoknak nettó nulla széndioxid-kibocsátást kell produkálni. Ahhoz, hogy mindez megvalósuljon, olyan pénzügyi rendszert kell létrehozni, amely teljes mértékben a nettó karbonsemleges energiafelhasználás finanszírozására összpontosít. Ez azt jelenti, hogy a vállalatok és pénzintézetek számára bevált gyakorlati, tudományos alapú átállási terveket kell meghatározni. Ez a pénzintézetek portfólióinak alapos átértékelését is jelenti egyben. A Glasgow Nettó Nulláért Pénzügyi Szövetség (*Glasgow Financial Alliance for Net Zero, GFANZ*) radikálisan új megközelítést javasol a magántőkebefektetések mozgósítására a feltörekvő piacokon és a fejlődő gazdaságokban egyaránt. A privát szektor mellett a kormányoknak világos, hiteles és konkrét politikákkal kell támogatniuk a „nettó nulláért” vállalt kötelezettségeiket. A valódi fenntarthatóság eléréséhez, a dekarbonizáció elősegítéséhez a következő harminc évben legalább százezermilliárd dollár külső finanszírozásra lesz szükség, mely csillagászati összegnek felel meg. (Carney, 2021 - saját fordítás)

A banki szakember megállapításaiból az következik, hogy a klímaváltozásra üzleti lehetőségként is tekinteni kell. Példa gyanánt említeném, hogy a fenntarthatóság az olyan klasszikus banki területeket is érinti, mint például a jelzáloghitelezés. Az Európai Unió teljes

energiafogyasztásának 40 százaléka épületekkel kapcsolatos, az energiából származó üvegházhatású gázkibocsátásnak pedig 36 százalékáért az épületek felelősek az Európai Bizottság 2020-ban közzétett, az épületkorszerűsítési programra vonatkozó stratégiai megállapítása alapján. Az ingatlanportfólió körülbelül kétharmadát teszik ki az előregedett és egyben korszerűtlen, energiapazarló ingatlanok. Átlagosan ezen ingatlanok mindössze 1%-t korszerűsítik, ami a már taglalt, a klímacélok gyorsabb megvalósítását kitűző stratégiának így nem képes megfelelni. Az alábbi ábrából jól kivehető, hogy Magyarországon az egyik legalacsonyabb az energiahatékony épületek aránya az EU-ban, a lakóépületek négyötöde 1990 előtt épült, ezáltal kedvezőtlen energiahatékonysági mutatókkal rendelkeznek. (EB, 2020)

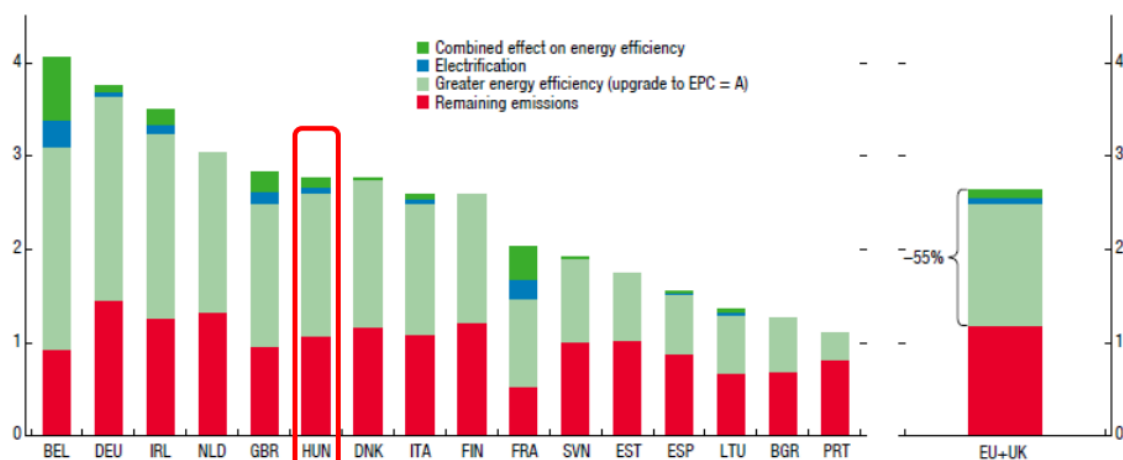
5. ábra: Az EU-s és brit épületállomány energetikai besorolás szerinti eloszlása (lakásállomány százalékában)

Forrás: IMF, 2020, p. 74.

A dokumentumban szerepel, hogy „az EU-nak sürgősen arra kell összpontosítania, hogy miként lehetne épületeinket teljes életciklusuk során energiahatékonyabbá, alacsonyabb széndioxid-kibocsátásúvá és fenntarthatóbbá tenni” (EB, 2020). Az épületállomány korszerűsítése ösztönzi a zöld jelzáloghitelezést, amely jelentősen hozzájárulhat a klímaváltozás elleni kezdeményezések sikeréhez. Az Energiahatékony Jelzálog Kezdeményezés (*Energy Efficient Mortgages Initiative - EEMI*) programjában az energiahatékony lakásállomány kiépülését támogató jelzáloghitelezés, illetve a zöld jelzáloglevél kibocsátás feltételeinek kialakítása a legfőbb feladat, amelyben jelentős CO₂ csökkentési potenciál rejlik a lakóépületek korszerűsítése révén. Hazánk esetében az energiahatékonyság nagy fokú javulását prognosztizálja az IMF az éghajlatváltozás mérsékléséhez összegyűjtött ágazati politikákat tartalmazó összefoglaló tanulmányában. (IMF, 2020. p. 79. – saját fordítás)

6. ábra: A lakóépületek korszerűsítéséből fakadó egy főre jutó kibocsátáscsökkentési potenciál az EU-ban és Nagy-Britanniában (tonna CO₂/fő)

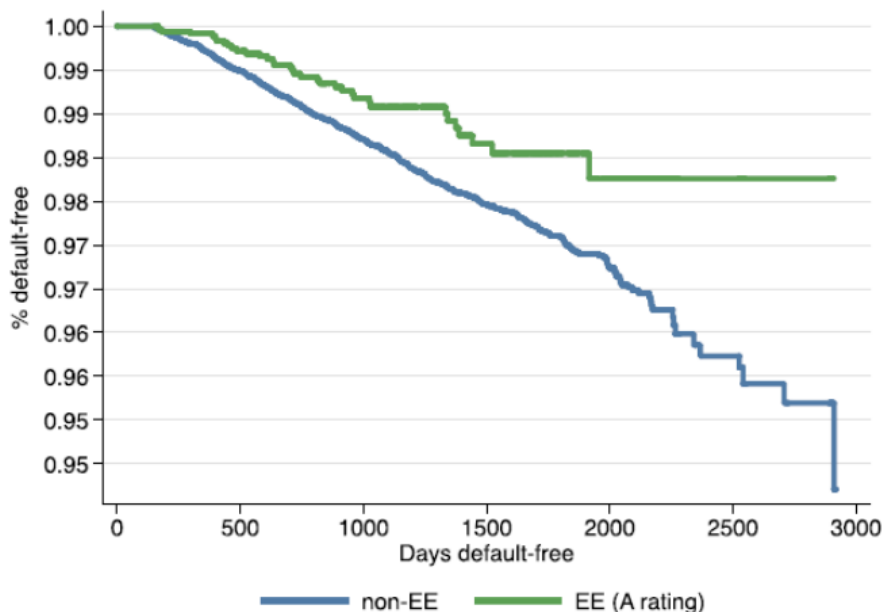
Forrás: IMF, 2020, p. 79.

A lakóépületek korszerűsítése egyértelműen kitörési pont a zöld finanszírozásnak, a jelzáloghitelezés területén az elsők között lehet érdemi mértékben hozzájárulni a fenntarthatósági célok támogatásához.

Vizsgálva a bankok és az adósok kapcsolatrendszerét, a hitelnyújtó bank jelentős és hosszú futamidejű beruházások finanszírozásakor (pl. ingatlanok korszerűsítése esetén) hitelkockázattal, a hitelbiztosíték elértéktelenedésének kockázatával szembesülhet. Fellelhetők olyan kutatási eredmények, amelyek statisztikai felmérésekkel próbálják alátámasztani a különböző zöld tényezők pozitív hatását a hitelminőségre. Számos közelmúltban végzett kutatómunka kulcsfontosságú célja az energiahatékonyság és a hitelkockázat közötti összefüggés vizsgálata, illetve a „zöld” jelzálogportfólió teljesítményének mérése. A témában végzett kezdetleges kutatások tehát azt feltételezik, hogy a kibocsátók után a befektetők közül is egyre többen jutnak arra a következtetésre, miszerint a zöldfedezetű kötvények kisebb hitelkockázatot hordoznak a „nem zöld” alternatívákkal szemben. Az elemzések alapvetően arra támaszkodnak, hogy energiahatékony hitelek esetében alacsonyabb a csődkockázat, tehát a fedezetbe vont zöldingatlan-biztosíték hosszútávon értékállóbb. Így megszületett a „zöld hipotézis”, miszerint, az energiahatékony hiteleknek alacsonyabb a hitelkockázata. Azonban ez nem tudományosan bizonyított tény, az egyes kibocsátóknak ezt saját belső kockázati modelljeikkel is alá kell majd támasztaniuk a jövőben. Az *EeDaPP* regressziós vizsgálatban például az „*EE*” (*energiához tartozó jelzáloghitel jelölője*) valószínűleg ún. proxy szerepet játszik, vagyis csak azt mutatja, hogy a kisebb kockázatú adósok inkább vesznek energiahatékony épületeket, azaz ok-okozati kapcsolat nem feltétlenül áll fenn. Az elvégzett kutatások így még kevésnek bizonyultak a teljes korreláció igazolásához, a piac és a

hitelminősítők ezt a feltételezést nem látják bizonyítottnak, további elemzések szükségesek, és várhatóak is a közeljövőben. (Billio és mtsai, 2020, p. 27. – saját fordítás)

7. ábra: A teljesítő energiahatékony („A” minősítésű) és nem energiahatékony jelzáloghitelek arányának alakulása a folyósítástól eltelt idő függvényében

Forrás: Billio és mtsai, 2020, p. 27.

A fenti példákból egyértelműen kitűnik, hogy a gazdaság fenntarthatóvá tétele üzleti lehetőség a piaci szereplőknek, hiszen a fenntarthatóságot komplex folyamatként értelmező vállalat vezetése üzleti stratégiáját hosszú távú, értékteremtő gazdasági, környezeti és társadalmi szempontok integrálásával alakítja ki, és megvalósításához biztosítja is a szükséges erőforrásokat. Dale A. Martin a Siemens Zrt. egykori vezérigazgatója úgy látja, hogy „a fenntarthatóság az üzleti stratégia alapja kell legyen. Egy vállalkozás csak akkor lehet hosszú távon sikeres - akár több mint 160 év után is, mint a Siemens – ha mind gazdasági, mind pedig társadalmi és környezeti szempontból is fenntarthatóan működik. A kutatásfejlesztés, az üzletfejlesztés is ezek mentén kell haladjon. A Siemens ún. Környezeti portfóliója szektorainkon átívelő, üzletileg is sikeres fejlesztési irány, mely jelenleg már 42%-át adja a cég globális bevételeinek, ezzel együtt a portfólió által megtakarított CO₂ kibocsátás pedig megfelel 8 világváros éves összkibocsátásának.” (Salgó, 2013, p. 11.)

A fentebb részletezett kutatások, jelentések is rámutatnak a már megfogalmazott tényre, hogy a klímaváltozás kártékony gazdasági hatásainak elkerüléséhez a kulcs a bankok, befektetési szolgáltatók és pénzügyi szervezetek mobilizálása, a zöldfinanszírozási aktivitás erősítése, azaz a zöld pénzügyek előtérbe helyezése.

3.3. ZÖLD PÉNZÜGYI TERMÉKEK

A környezeti fenntarthatóságot szolgáló beruházások finanszírozását megcélzó pénzügyi termékeket, szolgáltatásokat nevezzük zöld pénzügyi termékeknek. A banki oldal elhívatott, érzékelik ők is a potenciált a zöld beruházásokban, hatalmas lehetőségek rejlenek a zöld megoldásokat támogató pénzügyi konstrukciókban. A zöld pénzügyi megoldásokat forrás és eszköz oldal szerint csoportosíthatjuk. *(Jackson, 2021 - saját fordítás)*

A zöldhitelek környezetbarát, tervezett felhasználású hitelezést jelentenek. A zöld kölcsön felhasználásának rengeteg módja van, általánosságban igaz rájuk, hogy felhasználásuk megfelel valamely zöld taxonómiának. Ezen kölcsönök mindegyikére igaz, hogy a hitelező átlátható adatszolgáltatással alátámasztja, hogy a finanszírozás valóban valamely környezeti cél (pl.: napelemek, víztakarékos rendszerek, LED-világítás kiépítése) elérését szolgálja. A zöldhitel előnye, hogy államilag biztosított hitelprogram révén érheti el a zöld finanszírozást az adós, rekordalacsony kamatteher mellett, ami így kedvező körülményeket teremt a hitel visszafizetésére. *(privatbankar.hu, 2021)*

Idehaza az MNB Zöld Otthon Programja jegybanki refinanszírozás keretében magas összegű hitelt (200 milliárd forint, bővíthető hitelkeret) tesz elérhetővé 2021. október 4-ével, nagyon alacsony, akár 25 évig fix, 2,5 %-os kamat mellett. A hitel legfőbb feltétele az, hogy az elkészült ingatlan energiabesorolása el kell, hogy érje a *BB* szintet, ami magas minősítésnek számít az energiaszint vonatkozásában. Így az ilyen hiteleknek is van hátránya: a korlátozott felhasználási lehetőség. Plusz opció ezen hitelkonstrukcióval kapcsolatban, hogy a CSOK-ot igénybe vevők számára kamattámogatás is igényelhető („zöld CSOK-hitel”). *(MNB, 2021)*

Továbbá a Monetáris Tanács 2020-as, a zöld beruházások finanszírozási környezetének megsegítését célzó intézkedése egy jelzáloglevél-vásárlási program, melynek keretében energiahatékonyság-növelési célú finanszírozást előtérbe helyező, zöld jelzáloglevelek vásárlását helyezte kilátásba. Ez a döntésük a bevezető fejezetben ismertetett, a lakóépületek korszerűsítéséből fakadó egy főre jutó CO₂ -kibocsátáscsökkentési potenciálra reagál. *(MNB, 2020)*

A beruházási és jelzáloghitelek mellett nem szabad elfeledkezni az ún. zöld kötvényekről sem. A zöld kötvények olyan értékpapírok, amelyek értékesítéséből a bevételt célirányosan olyan beruházásokra fordítják, amelyek környezetvédelmi, környezeti fenntarthatósági céllal bírnak. Ehhez a kategóriához köthető többek között a megújuló energia, energiahatékonyság, vízgazdálkodás, fenntartható mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, biodiverzitás megőrzése, hulladékkezelés, az ipar gyártási folyamatainak vagy éppen a közlekedésnek a „zöldítése”. Zöld kötvényeket kibocsáthat bármely állam, kormányzati háttérű szervezet,

pénzügyi intézmény (így bankok) és vállalatok is. A zöld kötvénypiac 2007-ben indult el az *Európai Beruházási Bank* és a *Világbank* kibocsátásának köszönhetően. Azóta összességében globálisan több száz milliárd USD értékben bocsátottak ki zöld kötvényeket világszerte. A központi bankok gyakorlatában is egyre inkább felismerhető a felelős szemlélet, a társadalmi szintű problémák kezelésére az egyes országok kormányai zöld kötvények (állampapírok) kibocsátásával járulhatnak hozzá. A kibocsátók közt már megtalálható hazánk is. Az ilyen típusú állampapírok jellemzően hosszú (akár 30 éves) lejáratú időről rendelkeznek. A zöld kötvények a globális kötvénypiac egyik leggyorsabban növekvő szegmensét képezik, és ezzel a klímavédelem egyik legígéretesebb lehetőségévé nőhetik ki magukat. (Jókuthy, 2020, p. 2.)

8. ábra: Zöld állampapírkibocsátások (2016-2020)

Szuverén zöld kötvény kibocsátók	Kibocsátás időpontja	Devizanem	Összeg (millió)	Futamidő (év)	Összesítve millió EUR-ban*	Részesedés
Lengyelország	2016. december	EUR	750	5		
Franciaország	2017. január	EUR	26 884	22	26 884	43%
Fidzsi-szigetek	2017. október	FJD	80	13		
Fidzsi-szigetek	2017. október	FJD	20	5	40	0,1%
Nigéria	2017. december	NGN	10 690	5	24	0,0%
Indonézia	2018. január	USD	1 250	5		
Lengyelország	2018. január	EUR	1 000	9		
Belgium	2018. február	EUR	7 481	15	7 481	12%
Litvánia	2018. április	EUR	68	10	68	0,1%
Írország	2018. október	EUR	5 000	12	5 000	8%
Indonézia	2019. február	USD	750	6		
Lengyelország	2019. február	EUR	500	30		
Lengyelország	2019. február	EUR	1 500	10	3 750	6%
Hollandia	2019. április	EUR	8 779	21	8 779	14%
Hong Kong	2019. május	USD	1 000	5	844	1%
Chile	2019. június	USD	2 318	31		
Chile	2019. június	EUR	1 555	12		
Chile	2020. január	EUR	1 269	20		
Chile	2020. január	USD	750	12	5 414	9%
Magyarország	2020. június	EUR	1 500	15	1 500	2%
Indonézia	2020. június	USD	750	5	2 322	4%
Összesen					62 106	

Forrás: Jókuthy, 2020, p. 2.

Diverzifikáltabb zöld befektetési alapokba (részvények, kötvények) is helyezhetők a megtakarítások. A fenntarthatósági tematikájú befektetési alapok összeállításakor kifejezetten olyan szektorokba történik az investálás, amelyek fenntarthatósági célokat szolgálnak, segítségükkel a megtakarítók tehát úgy növelhetik a vagyonukat, hogy közben a környezetre és az élhetőbb társadalom szempontjaira is figyelnek (*impact investing*). A biztosítási szektorban elsősorban a *unit-linked* eszközalapok a legmegfelelőbbek a zöld szempontok és zöld ügyfélpreferenciák megjelenítésére kockázatosabb eszközök forgalmazásával. (*privatbankar.hu*, 2021)

Az MNB ezenkívül a készpénzmentes fizetési formák használatára igyekszik ösztönözni a lakosságot. Eszközrendszerével a bankkártyás fizetés, azonnali átutalás, vagy egyéb QR-kód alapú fizetési technikák elterjedését kívánja segíteni. Erre reflektáló példa, hogy 2021. januárjától minden, online pénztárgépet üzemeltető kereskedőnek biztosítani kell az utóbb felsorolt elektronikus fizetés lehetőségeket vásárlói számára. (MNB, 2020)

A kereskedelmi bankok is kiveszik részüket a fenntarthatóbb fizetési lehetőségek kiterjesztése kapcsán. Kedvezőbb díjazással honorálják az online ügyintézés kapcsán felmerülő banki költségeket, valamint stratégiájukban, kínálatukban is fellelhetők a zöld elemek. A Takarékbanknál például elérhető olyan bankszámlacsomag (*Takarék Fenntartható Lakossági Bankszámla*), amit a bank kifejezetten a bankkártyás vásárlást preferáló ügyfeleinek ajánlja, támogatva az ökológiai egyensúly fenntartásában kulcsszerepet játszó méhek megmentését. (takarekbank.hu, 2021)

9. ábra: Visa Zöld bankkártya

Forrás: takarekbank.hu

A zöld pénzügyi termékek közül pályamunkámban a felelős befektetési alapok ügyféloldali megítélését, tapasztalatait veszem górcső alá. Előtte azonban feltárom jelen befektetések legfontosabb elméleti vonatkozásait.

4. FELELŐS BEFEKTETÉSEK A MÉRLEGEN

4.1. ELMÉLETI MEGKÖZELÍTÉS

4.1.1. ESG-befektetések fogalma és típusai

A felelős befektetés gyakorlatának köszönhetően mindenkinek lehetősége nyílik arra, hogy pénzügyi befektetésén keresztül hozzájáruljon a fenntartható fejlődéshez. A fenntartható és felelős befektetések pénzügyi jellemzői környezeti, társadalmi és vállalkozáskormányzási megfontolásokkal (*Environment, Social, Governance – ESG*) társíthatók. Felsorolásomban a

három tényező részletesebb lebontása jelenik meg a teljesség igénye nélkül:
(elemzeskozpont.hu, 2021)

Environmental (környezeti) tényezők:

- karbonkibocsátás
- légszennyezés
- vízszennyezés
- biodiverzitás megóvása
- hulladékgazdálkodás
- energiafelhasználás

Social (társadalmi) tényezők:

- emberi jogok
- munkavállalói jogok
- GDPR: személyes adatok védelme
- ügyfélelégedettség

Governance (irányítási) tényezők:

- üzleti etikusság
- transzparencia
- versenyellenes tevékenység visszaszorítása
- felelős CEO döntések

Az ESG-befektetések mozgatórugója a tulajdonosi megtérülés, a részvényesi érték maximalizálása és a fenntarthatósági szempontok egyidejű kombinálása. A gazdálkodó szervezeteket az ESG tényezők szerint pontozzák, melyek összege adja meg a végső értéket, és az értékpapír besorolását. Így jár el kvantitatív és kvalitatív technikát ötvözve a *Refinitiv* rendszere is. A Refinitiv által elvégzett értékelések lehetővé teszik a felhasználók számára, hogy ezeket felhasználva ellenőrizzék, választásuk megfelel-e a követelményeiknek, befektetési kritériumaiknak. A három fő kategóriát tíz további alkategóriára bontva érhető el a végső ESG-pontszám, amely tükrözi a vállalat ESG teljesítményét, elkötelezettségét és eredményességét a transzparens információk alapján. A Refinitiv pontrendszerében egy cég ESG-aspektusai közé tartozik például a kibocsátás-csökkentési pontszám a környezeti pilléren belül, ami a vállalat elkötelezettségét és hatékonyságát hivatott felmérni, a károsanyag-kibocsátás minimalizálásának függvényében, a termelés és az üzemeltetési folyamatok elemzése során. Kitérve a társadalmi pillérre is, a munkaerő-pontszám a vállalat hatékonyságát tükrözi a munkával való elégedettség, az egészséges és biztonságos munkahely, a sokszínűség, az esélyegyenlőség és a fejlesztési lehetőségek fenntartása szempontjából. Ami az irányítási

szegmenst illeti, a CSR-stratégia pontszáma visszajelzést ad a vállalat kommunikációs gyakorlatáról, mekkora hatásokkal integrálja a gazdasági, társadalmi és környezeti dimenziókat a napi döntéshozatali folyamataiba. Az osztályozás során minél több kockázatot hordoz egy kritérium, annál nagyobb súlyt kap, az adott cég profiljához igazítottan. (Refinitiv, 2021, p. 6. – saját fordítás)

A Refinitiv minősítési struktúrája percentilis pontszámok (százalékosztályok) alapján betűfokozatot ad egy-egy vállalkozás számára befektetési szempontból (itt 12 minősítési kategóriába kerülnek besorolásra a tőzsdei vállalatok) az alábbi táblázatban összefoglaltak szerint:

1. táblázat: Refinitiv ESG-besorolása betűfokozat alapján

<i>Fokozat/minőség</i>	<i>Leírás</i>	ESG	
D-	A „D” minősítés az ESG relatív gyenge teljesítményét és az átláthatóság elégtelen mértékét jelzi az ESG lényeges adatainak nyilvános közlésében.	Lemaradók	
D			
D+			
C-	A „C” pontszám kielégítő ESG teljesítményt és mérsékelt mértékű átláthatóságot jelent.		
C			
C+			
B-	A „B” pontszám relatív jó ESG teljesítményt jelez az átláthatóság átlagos mértéke mellett.		
B			
B+			
A-	Az „A” pont kitűnő relatív ESG-teljesítményt jelez kimagasló átláthatóság párosításával.		ESG
A			Vezetők
A+			

Forrás: saját szerkesztés, Refinitiv, 2020, p. 7. alapján – saját fordítás

Az ESG-minősítések mögött megbújó vélt és valós banki, befektetési előnyök, kockázatok, kihívások a következő alfejezetben kerülnek bemutatásra.

4.1.2. ESG-befektetések lehetőségei és kockázatai

A már eddig részletezett fejezetekből kijelenthető, hogy a bankok átfogó teljesítményéhez különféle módokon járulnak hozzá a fenntarthatósággal kapcsolatos innovatív megközelítések, gyakorlatok: (IFC, 2016, p. 3. - saját fordítás)

- 🌱 több és fenntarthatóbb projekt hosszú távú megtérülést hozó finanszírozása,
- 🌱 csökkentett kockázat,

- 🌱 új termékeken és szolgáltatásokon keresztül az üzlet fejlesztése,
- 🌱 a fenntarthatóság-vezérelt szektorokban növekvő piaci részesedés,
- 🌱 növekvő hírnév és jobb márkavérték,
- 🌱 a nemzetközi szervezetekhez való könnyebb hozzáférés,
- 🌱 megnövelt részvényesi érték.

A csökkentett kockázatra helyezve a hangsúlyt, az erős ESG-profilú vállalatok kevésbé kiszolgáltatottak a szisztematikus piaci sokkoknak, ezért jelen befektetések kapcsán alacsonyabb a rendszerkockázat. A rendszerkockázat pedig hat a *tőkeárképzési modell (CAPM)* beruházási β -ra, ami alacsonyabb értéket vesz fel, így a befektetők alacsonyabb megtérülést igényelnek. Ez alacsonyabb tőke költséget jelent a vállalat számára, csökken a kockázat mértéke. A kockázatkerülő befektető ezáltal előnyben részesíti a magas ESG-besorolású vállalatokat, amelyek átláthatóbbak, különösen a kockázati kitettségeik, valamint a kockázatkezelési és irányítási normáik tekintetében. (Nagy és mtsai, 2019, p. 6. – saját fordítás)

2. táblázat: Az értékelési csatorna és a befektető bázis kapcsolata

Forrás: saját szerkesztés, Nagy és mtsai, 2019, p. 9. alapján

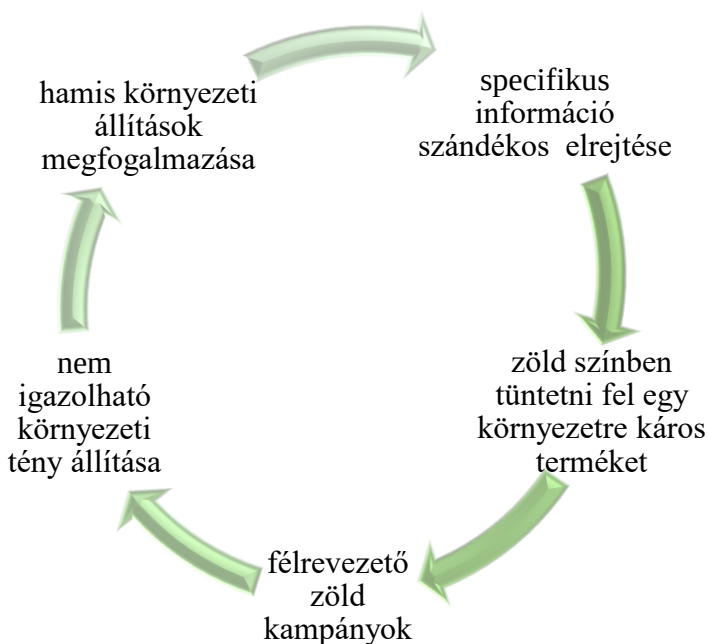
Azonban az ESG-vel szemben meglévő két – egymással összefüggő – fő kockázati tényező egyrészt az elemzésnek alávetett adatok minősége és megbízhatósága, másrészt az értékelések, azon belül is a módszertanok vegyes minősége, de még inkább ezek transzparenciájának hiánya. Párhuzamosan túl sok ESG elemzési és minősítési módszer fejlődött, vált elérhetővé. A vállalatoknak egyre nehezebb eligazodni a növekvő számú jelentéskészítési keretrendszerekben, hiszen az ESG-értékelő cégek módszertanaiban jelentős eltérések észlelhetők a figyelembe vett mutatókban, illetve a súlyozásokban is. Egy svájci tanulmány rámutat, hogy a vállalati ESG-értékelésekben akár több, mint 50%-os szórás is tapasztalható, ami jócskán meghaladja a statisztikai hibahatárt. (Gyura, 2020, p. 5.)

A piaci szereplők, a befektetők számára ez a jelenség hiteltelenné teheti az ESG-értékeléseket, sőt az ún. *greenwashingnak* is teret engedhet. A greenwashing a gazdasági szereplők, elsősorban a fogyasztók, esetünkben a befektetők megtévesztését jelenti a vállalat környezetre gyakorolt hatásával, környezetvédelmi teljesítményével összefüggően. Az ESG-teljesítménymutatókkal visszaélő vállalatok a trendek népszerűségével visszaélve, valótlan, a

közölt szinthez képest nem valós mértékű hozzáadott értékkel növelhetik márkaértéküket a magasabb profit reményében. (Sávolý-Hatta -Kocsis, 2021)

Egy, az Egyesült Királyságban publikált jelentésben szereplő felmérésből világosan látszik jelen mögöttes, az ESG-befektetéseket negatív színben feltüntető gyakorlat. A tanulmány három olyan alapra (HSBC, Lyxor és Ossiam által kibocsátott) is felhívja a figyelmet, amelyek egy vagy több olaj- és gázipari cég részvényét is birtokolták, köztük ExxonMobil részvényeket is, holott utóbbi cég tevékenysége révén a világ legnagyobb egyszer használatos műanyag hulladék szennyezőjének számít. (Riding, 2020- saját fordítás)

3. táblázat: A greenwashing „ördögi köre”

Forrás: saját szerkesztés, Noyes, 2021 alapján

A szabályozási egyenlőtlenségek ügyféloldali kockázatokhoz vezetnek, ezért szükség van a vállalatok ESG-kritériumokról történő beszámolási módjának egységesítésére a befektetők jobb tájékoztatása érdekében, beleértve annak meghatározását, hogy mely ESG-kérdéseket kell a vállalatoknak kiemelten kezelniük az adott ágazat alapján. Máskülönben a befektetésekre, így tehát a bankokba vetett bizalom is visszaesik, mely rendkívül súlyos problémát okoz a gazdasági életben, és elakasztja a fenntarthatóságot megvalósító projektek finanszírozását, ezáltal a klímaváltozás negatív hatásai teljes mértékben visszafordíthatatlanná válnak.

Összességében megállapítható, hogy a felelős befektetések megkerülhetetlen tényezői a klímaváltozás elleni harcnak, felénk mutatkozik kereslet, a következő fejezetekben bemutatásra kerülnek jelen befektetések nemzetközi és hazai trendjei, valamint ismertetem, milyen megállapításokra jutottak a közelmúlt kutatásai a felelős befektetőkkel kapcsolatban.

4.2. FELELŐS BEFEKTETÉSEK A GYAKORLATBAN

A magyar lakossági bankokon belül, gyakorlati munkahelyem, az *OTP Bank* vonatkozásában vizsgálom meg részletesebben az ügyfelek számára elérhető ESG-alapok palettáját. Továbbá ezen befektetési alternatívák filozófiáját, múltbeli teljesítményét, kockázati szintjét állítom a középpontba.

Az *OTP Klímaváltozás Alap* nyíltvégű, nyilvános, részvényalap, 2008-as indulása óta hosszú távú, legalább 5 évre rendelkezésre álló pénzeszközök számára rugalmas, bármikor hozzáférhető, a nemzetközi zöld ágazatok nagyvállalatainak teljesítményéből részesedő befektetési lehetőséget biztosít a magyar ügyfeleknek. Az alap egyetlen gazdasági szektor globális képviselőinek részvényeire fókuszál, ezért a kockázat jelentős. Az alap eszközei nagyobb részt a fejlett részvényt piacokon jegyzett, a klímavédelemhez, fenntartható fejlődéshez kapcsolódó – megújuló energia, energiahatékonyság, széndioxid kibocsátás csökkentése, hulladékgazdálkodás – nagyvállalatok részvényeiből állnak. (*OTP Alapkezelő, 2021, p. 42.*)

Öt legnagyobb befektetése a portfóliójelentések szerint: (*Herman, 2020*)

- 🌱 a *Siemens Gamesa*, mely egy spanyol-német szélmérnöki vállalat, szélturbinákat gyártva,
- 🌱 a mérőműszereket gyártó *Eurofins Scientific*, tesztelési és támogatási szolgáltatásokat nyújtva a környezetvédelemnek,
- 🌱 a *Danaher Corporation* professzionális gyógyszerészeti, ipari és kereskedelmi termékeket és szolgáltatásokat előállító nagyvállalat,
- 🌱 az alternatív fűtési rendszerekben utazó *Nibe Industrier* svéd vállalat,
- 🌱 valamint a *Bloom Energy*, amely cég környezetkímélő módon (hidrogénből) állít elő üzemanyagcellákat.

2016 óta ötször is elnyerte a legjobb globális részvényalap díjat a Privátbankár Klasszis szavazásán. Indulástól mért, évesített hozama 6,728 %. Az elmúlt évek kiemelkedő teljesítményét nyújtó OTP-s Klímaváltozás Alap az idei évben az első hat hónap után 5,77 százalékos mínusszal számolt. Aki hosszútávú befektetésként vásárolta ezt az alapot, az a visszaesés ellenére is 20%-os hozamot érhetett el ezidáig, míg azok, akik mindössze egy éve rendelkeznek jelen befektetéssel 43,6 %-os pluszban vannak., sőt az alap árfolyama ismét emelkedő tendenciát mutat fel. (*Herman, 2021*)

10. ábra: OTP Klímaváltozás 130/30 Alap árfolyamának alakulása (Ft)

2008. 01. 09. – 2021. 10. 29.

Forrás: OTP Alapkezelő, 2021, p. 42.

Emellett az OTP Bank több külföldi alapkezelő partnerének (pl.: *Fidelity Funds*, *BlackRock*) hivatalos ESG-alapja is elérhető a privátbanki ügyfelek számára. Köztük vannak kifejezetten a környezetvédelemre fókuszáló tematikus lehetőségek (*Fidelity: Sustainable Water & Waste Fund A-ACC-HUF*), de általánosabb befektetési fókuszú, ESG-szemponthoz megvalósító stratégiák is (*Fidelity: Sustainable Global Equity Fund A-ACC-EURO*). (*Privát Portfólió*, 2021, p. 13.)

Az OTP-nél azt érzékelik a befektetési tanácsadók, hogy egyre több potenciális befektetőnél merül fel, hogy elhelyezett megtakarításaik összhangban legyenek a társadalmi és környezeti elvárásokkal, illetve pénzüket ne fektessék olyan társaságok alapjaiba, amelyek káros hatással vannak a környezetre. A befektetői oldalról tapasztalt szemléletmódnak is köszönhetően, több, mint 42 milliárd forint az OTP Klímaváltozás Alap nettó eszközértéke, a befektetési penetrációban egyértelmű növekedés figyelhető meg. (*OTP Alapkezelő*, 2021, p. 42.)

A magyar kereskedelmi bankok weblapján található információk, valamint a *bamosz.hu* szűrőjét használva, az alábbi felelős befektetési alapokat találtam, amelyek elérhetőek a magyar banki ügyfelek számára:

Bank	Zöld befektetési alap neve
Aegon Magyarország Befektetési Alapkezelő	Aegon Feltörekvő Piaci ESG Részvény Befektetési Alap
Budapest Bank	Budapest NEXT Fenntartható Környezet Befektetési Alap (HUF, EUR, USD)
CIB Bank	CIB Euró Felelős Befektetések Alapja CIB Euró Felelős Befektetések Alapja
Erste Bank	Erste Responsible Stock Global Erste Responsible Stock Dividend Erste Responsible Stock America Erste Stock Environment
MKB Bank	MKB Élhető Jövő Befektetési Alap
OTP Bank	OTP Klímaváltozás Alap
Raiffeisen Bank	Raiffeisen Fenntartható Befektetések Vegyes Alap
Takarékbank	Diófa Jövőkép ESG Részvény Befektetési Alap
UniCredit Bank	Amundi Klímatudatos ESG Vegyes Alap CPR Climate Action Multi Sasét Sustainable Future Amundi Funds Global Ecology ESG

A befektetési szempontok a már jól ismert károsanyag-kibocsátás, az alternatív energiahordozók felhasználása, a víz- és hulladékgazdálkodás, a nyersanyagforrások fenntartható kezelése. A zöld alapokat jelentős kockázatúnak *(7-es skálán minimum 5-ös szintű kockázati faktor)* minősítik, és hosszútávú befektetőknek ajánlják. A bankok és a pénzügyi szektor egyéb szereplőinek termékkínálatában visszatükröződnek az MNB által megállapított jellemzők: túlnyomórészt külföldi értékpapírok vásárlása vagy az anyacégek termékének átsomagolása történik, sok a származtatott alap. Ezenkívül az ESG szempontoknak megfelelő hazai befektetési termékek csupán töredékét tették ki a hazai befektetési alap piac vagyontömegéből. Kutatásom kiértékelése során egyéb információkat is közlök a magyar felelős befektetési termékekről.

5. FELELŐS BEFEKTETÉSEK A PIACI TRENDÉK TÜKRÉBEN

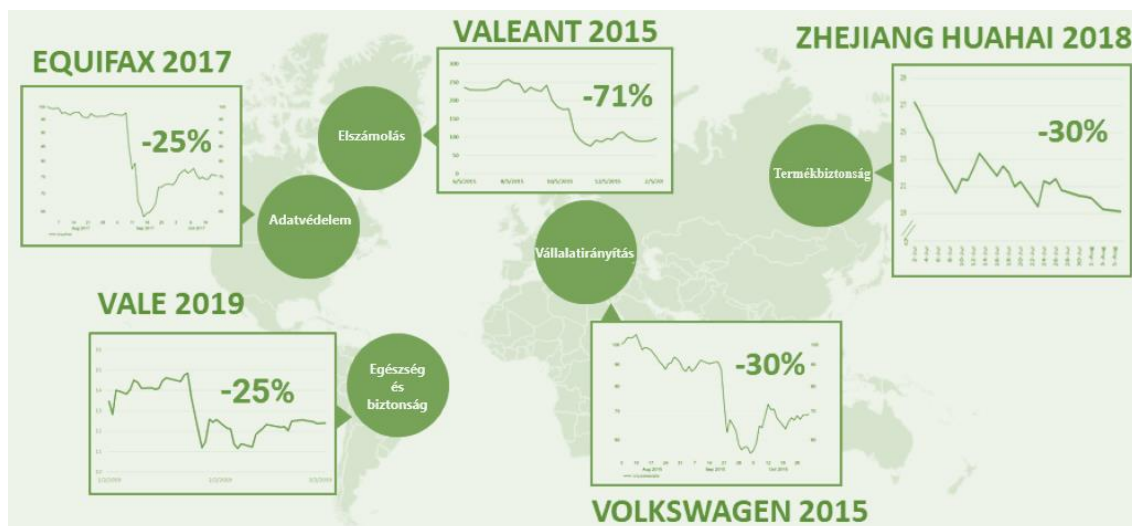
5.1. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

Több, mint 30 évvel ezelőtt az ExxonMobil amerikai olaj – és gázvállalat tőzsdén jegyzett részvényeinek árfolyama nem esett vissza, amikor az *Exxon Valdez* tartályaiból 30 millió gallon, (kb. 113 millió liter) olaj ömlött az alaszakai partvidékre. Napjainkban ez a „közöny” a

tőzsdén elképzelhetetlen lenne, mivel az előző fejezetekben ismertetett, a klímavészhezlyezettel összefüggésbe hozható szabályozói aktivitás, szabályozói nyomás a befektetések területén is drámaian emelkedett. Jó példa erre a *Volkswagen* 2015-ös botránya, amikor is az autóvállalat botrányba keveredett, a cég 11 millió járművére hibás eszközöket telepített, hogy meghamisítsák a károsanyag-kibocsátási teszteket. Ez a botlás egyenesen *Martin Winterkom* vezérigazgató lemondásához vezetett. A Volkswagen a tiszta levegőről szóló környezetvédelmi törekvések figyelmen kívül hagyásával a vállalatirányítási gyakorlatának jelentős romlását vonta maga után, mely az ESG pontrendszerekben megítélt minőségét is érintette. A 2015. májusi *Index Review*-ban a VW már nem szerepelt az *MSCI ACWI ESG Indexében*, ami az MSCI minősítésében a legkockázatmentesebb befektetési kategóriának számít. 2015-ben a német vállalat részvényei 30%-kal estek vissza. A Volkswagen részvények ára persze nemcsak azért esett vissza, mert a felelős befektetők nem vették őket, hanem a szigorodó szabályozói büntetések és a dízelautók vásárlásának visszaesése miatt várható nagymértékű pénzügyi veszteségek is hatással voltak rá. (www.msci.com - saját fordítás)

Egy másik példa, amely erősíti, hogy valós árfolyamhatása van az ESG-aspektusoknak: a hitelközvetítéssel foglalkozó *Equifax* 143 millió felhasználójának adatait lopták el hackerek, egy adatvédelmi hiba során. A pénzügyekhez köthető adatok, talán a személyes adatoknál is érzékenyebbnek számítanak, a hiba itt sem maradt következmények nélkül: az online támadást a cég részvényei is megsínylelték, méghozzá 25%-os visszaeséssel. (Hegyesalmi, 2017)

11. ábra: ESG-szempontokkal kapcsolatos vállalati „botlások” és azok közvetlen árfolyamhatásai

Forrás: Nagy, 2020, p. 5. alapján

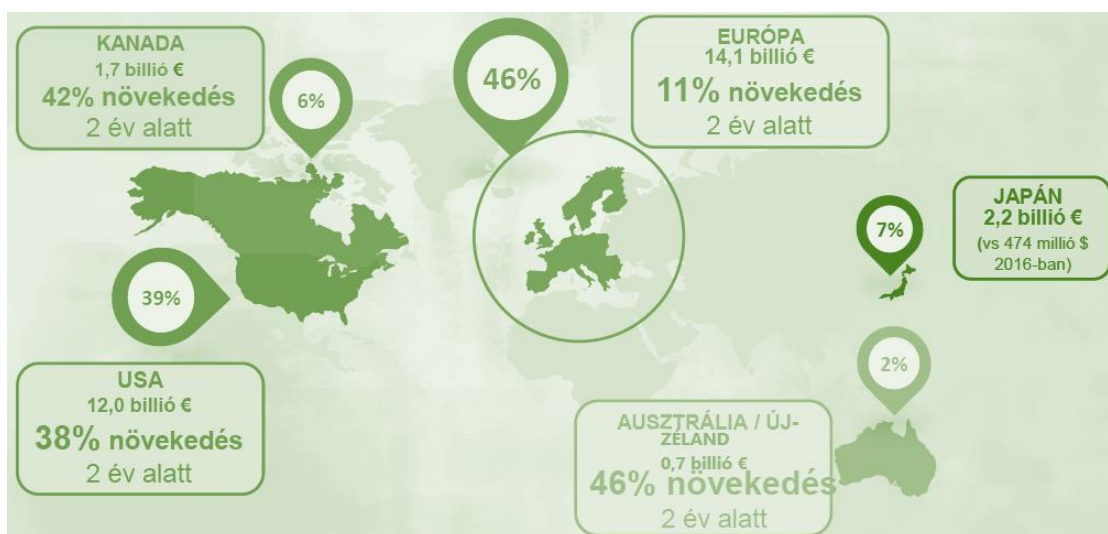
A fenti példákkal megerősítést nyer, hogy a gyenge gazdasági növekedés mellett egyre kevésbé megbocsáthatóak a látható veszteséget okozó vállalati botrányok és botlások. A befektetési

trendekből pedig megállapítható, hogy növekvő igény van ESG szempontok figyelembevételére a befektetések kezelése során. A továbbiakban bemutatom, hogy válik megatrenddé a nemzetközi befektetők körében a fenntarthatóság.

A fenntartható befektetési alapokban kezelt vagyon rekordszintet ért el idén, a harmadik negyedév végén. A *Morningstar* adatai alapján a környezetvédelmi, társadalmi és kormányzási kérdésekre összpontosító alapok együttes vagyona 3,9 billió dollárra nőtt szeptember végén, bár az adatokból az is látszik, hogy az előző negyedévhez képest lassult a pénzáram az ESG-alapokba. A növekedés elsősorban annak köszönhető, hogy a fenntartható befektetés kritériumait teljesítő alapok száma jelentősen megnőtt Európában a *Fenntartható pénzügyi nyilvánosságra hozatali rendelet (SFDR)* március 10-i bevezetését követően: a felelős befektetők szeptember végén már 7486 alap közül választhattak. Az európai fenntartható alapok a nettó pénzáram oroszlánrészét teszik ki a világ fenntartható alapjain belül. Erre magyarázat, hogy az Európa Unióban iránymutatás is ösztönzi a befektetőket, hogy tudatosabban döntsenek a befektetéseikről. Ezenkívül a növekedést természetesen elősegítette a termékek palettájának növekedése is. A fenntarthatósági befektetések növekedési pályáját vizsgálva Európa és az USA ma még a legfontosabb piacok, azonban Japán példája is kiemelendő: a szigetország néhány év alatt több, mint kétszázszoros növekedést ért el az ESG alapokban kezelt vagyon nagyságrendjében. Kijelenthető, hogy a befektetők rekord összegben lapátolják a tőkéjüket fenntartható alapokba nemzetközi szinten. (Stankiewicz, 2021 – saját fordítás)

A *Global Sustainable Investment Alliance (GSIA)*, a fenntartható befektetési lehetőségeket népszerűsítő nemzetközi szervezet jelentése alapján a zöld, fenntartható módon befektetett összvagyon aránya a tavalyi évben már közel 36%-t is kitett. (GSIA, 2020, p. 9. - saját fordítás)

12. ábra: A globálisan kezelt felelős befektetések megoszlása 2019-ben

Forrás: GSIA, 2018, p. 11. – saját fordítás

A nemzetközi befektetési gyakorlat közelmúltbeli tapasztalatait elemezve egyértelművé vált, hogy az ESG kritériumok figyelembevétele meghatározó trenddé nőtt ki magát az intézményi és lakossági befektetők körében egyaránt.

5. 2. HAZAI TRENDEK

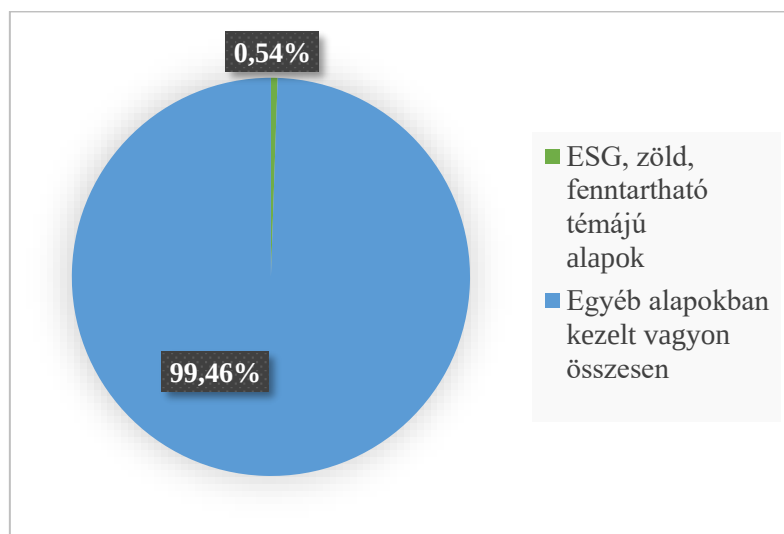
A jegybankoknak, és így a *Magyar Nemzeti Banknak (MNB)* – mint integrált, felügyeleti funkciót is ellátó központi banknak – is fontos, hogy egyre inkább stratégiai prioritásként kezelje a klímaváltozást, valamint az általánosságban vett környezeti fenntarthatóság ügyét. Feladatkörüket kiemelve, a jegybankok számos területen lényeges ráhatással lehetnek a globális zöld és fenntartható átalakulásra. Főbb feladatuk a központi bankok által kezelt portfóliókban a zöld és ESG aspektusok fokozatos érvényesítése. Magyarországon 2025-ig szóló felügyeleti stratégiát hirdetett meg az MNB a 2019-es év során, melyben megfogalmazták küldetésüket: „...a pénzügyi rendszer stabilitásának támogatása és mélyítése, kiemelt fókusszal a fogyasztóvédelemre, digitalizációra és fenntarthatóságra.” (Kandrács, 2020, p. 2.)

Az MNB 2019 februárjában indította el Zöld Programját. A programban két fő célkitűzést találhatunk:

- Környezeti eredetű pénzügyi kockázatok kezelése: az éghajlatváltozás több évtizedes jelenség, amely meghaladja a pénzügyi szektor feladatainak (hitelezés, befektetési tanácsadás) időhorizontját. Másrészt bizonytalanság kíséri a környezetpolitikai intézkedéseket is nemzetközi szinten. Szükséges, hogy a pénzügyi elemzések kiterjedjenek a klímaváltozás fizikai (például mezőgazdaság, turizmus) és átállási (energiatermelés, hagyományos autóipar stb.) hatásainak kitett szektorok mélyebb analízisére.
- A tőkeáramlás „zöldítése”, a beruházásokon keresztül Magyarország sérülékenységének csökkentése: az MNB bátorítani, ösztönözni fogja a zöld pénzügyi termékkel kapcsolatos jó gyakorlatokat (nemzetközi szinten pl. az ún. *Egyenlítő Elvek - Equator Principles* alkalmazói), míg hiányosságok észlelésekor, korrekciót helyez majd kilátásba. (Az MNB Zöld programja, MNB – 2019, p. 8.)

Hazánkban a legutolsó adatok alapján alacsony az ESG-alapok aránya, ebben közrejátszhat, hogy nincs jól követhető, az ügyfelek által is ismert ESG benchmark, a már meglévő alapok sincsenek a friss EU jogszabályi követelményekhez igazítva. Gyakorlatilag nincs hazai kapacitás az ESG elemzésre az esetek többségében külföldi értékpapírok vásárlása történik. (Gyura, 2019, p. 2.)

13. ábra: A magyar alapkezelők ESG tematikájú alapjaiban kezelt vagyon 2020.06.15. adatok alapján

Forrás: Kandrács, 2020, p. 15

Ami az ESG aspektusok erősítését illeti a BAMOSZ döntése alapján a hazai alapok az eddigi besorolási kategóriák (részvény, kötvény, abszolút hozamú stb.) mellett ezentúl az ESG minősítést is feltüntethetik. A BAMOSZ honlapján 2021. január 1-től érhetők el az egyes alapok ESG-szemponatok szerinti besorolásai is. A BÉT pedig közreműködik az EU-s és hazai jogszabályi keretrendszer kialakításában a felelős befektetésekkel kapcsolatban, és segíti az újonnan kialakult jogszabályi környezet értelmezését, mert a befektetői tudatosság növelése prioritássá kell, hogy váljon hazánkban. (Horváth, 2021)

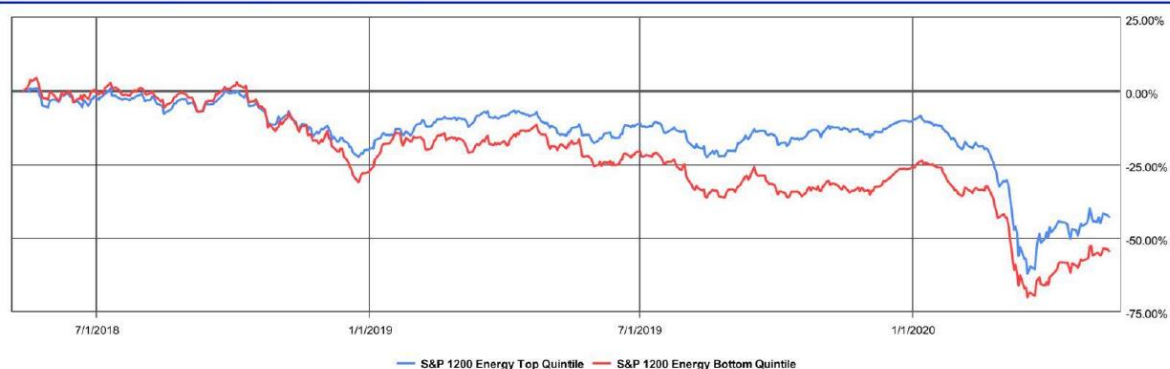
A jegybank gyakorlati megoldásai jelzik, hogy a Nemzeti Bank elindult egy zöld úton, megfogalmazta a stratégiáját, katalizátorként játszik szerepet a magyarországi zöld pénzügyi megoldások szélesebb körű felhasználásában. A követendő gyakorlati példák kijelölése szükséges, hiszen jelenleg elenyésző a zöld pénzügyi termékek állománya és éves volumene, a nemzetközi trendekhez képest.

5. 3. FELELŐS BEFEKTETÉSEK ÉS A COVID -VÁLSÁG

A koronavírus-járvány okozta válság az ESG minősítéssel rendelkező befektetéseket sem kerülte el, árfolyamukban nagy esés volt tapasztalható. A Refinitiv az S&P Global 1200 Energy indexét vizsgálta meg aszerint, hogy a topkategóriás ESG részvények és az ESG lemaradó részvények árfolyama hogyan reagált a válságra. A két részvénycsomag ESG pontszáma között 43,62 pont eltérés volt, és a top részvények teljes hozama 11,67 %-kal jobb teljesítményt mutatott fel. (Ács, 2020, p. 6.)

14. ábra: A Refinitiv index összehasonlítása az ESG pontszámok függvényében

Cumulative Performance - Time Period: 2 Years (2Y) - As of 5/12/2020

Summary Report - Time Period: 2 Years (2Y) - As of 5/12/2020

	S&P 1200 Energy Top Quintile	S&P 1200 Energy Bottom Quintile	Difference
Total Return	-42.91	-54.58	11.67
ESG Score	82.11	38.50	43.62

Forrás: Ács, 2020, p. 6.

Az ábrán a részvényindexek árfolyammozgásán az látszik, hogy a magasabb ESG értékű befektetések, amik általában defenzívebb jellegűek, relatíve jobban teljesítettek a vírus által kiváltott válsághelyzetben. Ennek három fő okát tudom felsorolni a téma átfogó elemzését követően:

- 🌱 A koronavírus okozta bizonytalanság igazolta, hogy kiemelten fontosak a fenntartható és rugalmas üzleti modellek, a rendszerkockázatot képesek csökkenteni.
- 🌱 A vírus előtti időszakban a nemzetközi trendek azt mutatták, hogy a zöld befektetési alapokban lévő termékek száma és népszerűsége folyamatosan növekedett, a beáramló vagyon fölfelé hajtotta az árfolyamokat, ami így szintén pozitívan hatott a gyors fellendülésre.
- 🌱 Az eddigi kutatások és pénzügyi elemzések alapján nem lehet még azt a következtetést levonni, hogy válsághelyzetben (vagy szimplán normál körülmények meglétekor) is megéri ESG-be fektetni, lehet, hogy egyszerűen arról van szó, hogy a COVID némileg jobban sújtotta azokat az iparágakat, amik környezetszennyezőbbek (gondoljunk például a légiközlekedésre).

6. A FELELŐS BEFEKTETŐK NYOMÁBAN

6.1. NEMZETKÖZI ÉS HAZAI KUTATÁSI EREDMÉNYEK TAPASZTALATAI

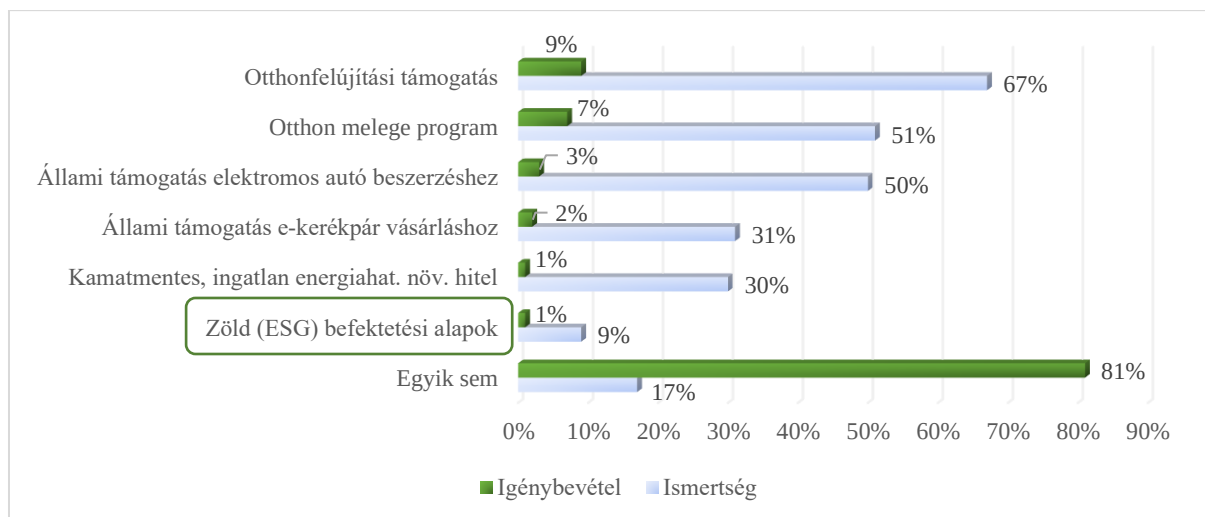
A Morgan Stanley 2019-ben készült felmérése kimutatja, hogy az amerikai befektetők mintegy 85% -a érdekeltté tehető a fenntartható pénzügyi megoldásokban. A fiatalabb generációk

körében népszerűbb a jelen zöld termékcsoporthoz, a felmérésben megkérdezett Y-generáció tagjainak 95% -a fejezte ki az érdeklődését. Ez tükrözi a befektetők növekvő bizalmát, hogy a pénzügyi megtérülés mellett pozitív hatással lehetnek a környezetre és a társadalomra. A közvélemény-kutatásban 10 válaszadóból majdnem 9 egyetértett abban, hogy a pénzügyi nyereséget ki lehet egyensúlyozni a társadalmi és környezeti hatásokra összpontosítva. Szinte ugyanannyian (86%) vélekedtek úgy, hogy az ESG-gyakorlatot alkalmazó vállalatok potenciálisan jövedelmezőbbek, és jobb hosszú távú befektetések lehetnek. Három fő befektetési csoport - *a nők, az Y-generáció tagjai, illetve a prémiumbanki és privátbanki vagyonosabb ügyfélkör* – egyre aktívabb érdeklődést mutat az ESG-faktor iránt. (morganstanley.com, 2019 - saját fordítás)

Ezzel szemben a magyar háztartások egy elkötelezett környezettudatos csoporton kívül a fenntarthatóságot támogató megoldások közül a legtöbb esetben azokat választják, amelyek anyagilag kedvezőek, tehát már rövid távon is megtakarítási potenciált hordoznak. A komolyabb anyagi beruházással járó környezettudatos döntéseknek is a legfőbb motivátora a hosszútávú anyagi megtérülés. (Hergár –Szolnokiné, 2021, p. 2.)

A megkérdezettek több, mint 80%-a ismer legalább egyet az utóbbi években elérhető egyes zöld pénzügyi megoldások közül, ám mindössze a válaszadók ötöde élt ilyen termék igénybevételével. (Hergár –Szolnokiné, 2021, p. 4.)

15. ábra: Zöld pénzügyi lehetőségek ismertsége és igénybevétele

Forrás: saját szerkesztés, Hergár –Szolnokiné, p. 5. alapján

Felhívnom a figyelmet dolgozatom gerincét alkotó ESG-alapok alacsony ismertségére és igénybevételi szintjére. A kutatásból az a kép alakul ki a potenciális magyar befektetőkről, hogy nagyobb pénzügyi kiadások során a környezetvédelem csak másodlagos cél, míg a megélhetéssel, családi pénzügyekkel kapcsolatos faktorok – mint a spórolás, pl.: egy

alacsonyabb energia fogyasztású termék esetén – nagyobb prioritást élveznek. Azért, hogy ez az eredmény megváltozzon, a zöld pénzügyi termékek kínálatának ösztönzése elengedhetetlen a potenciális kereslet élénkítése mellett. Pozitívum, hogy a megkérdezettek többsége (57%) nyitott további információkra a zöld pénzügyi megoldások kapcsán. (Hergár – Szolnokiné, 2021, p. 5.)

Saját kutatásom középpontjában is a hazai felelős befektetők attitűdjének megismerése áll. A felmérés eredményeit, fontosabb megállapításait a következő alfejezetek tartalmazzák.

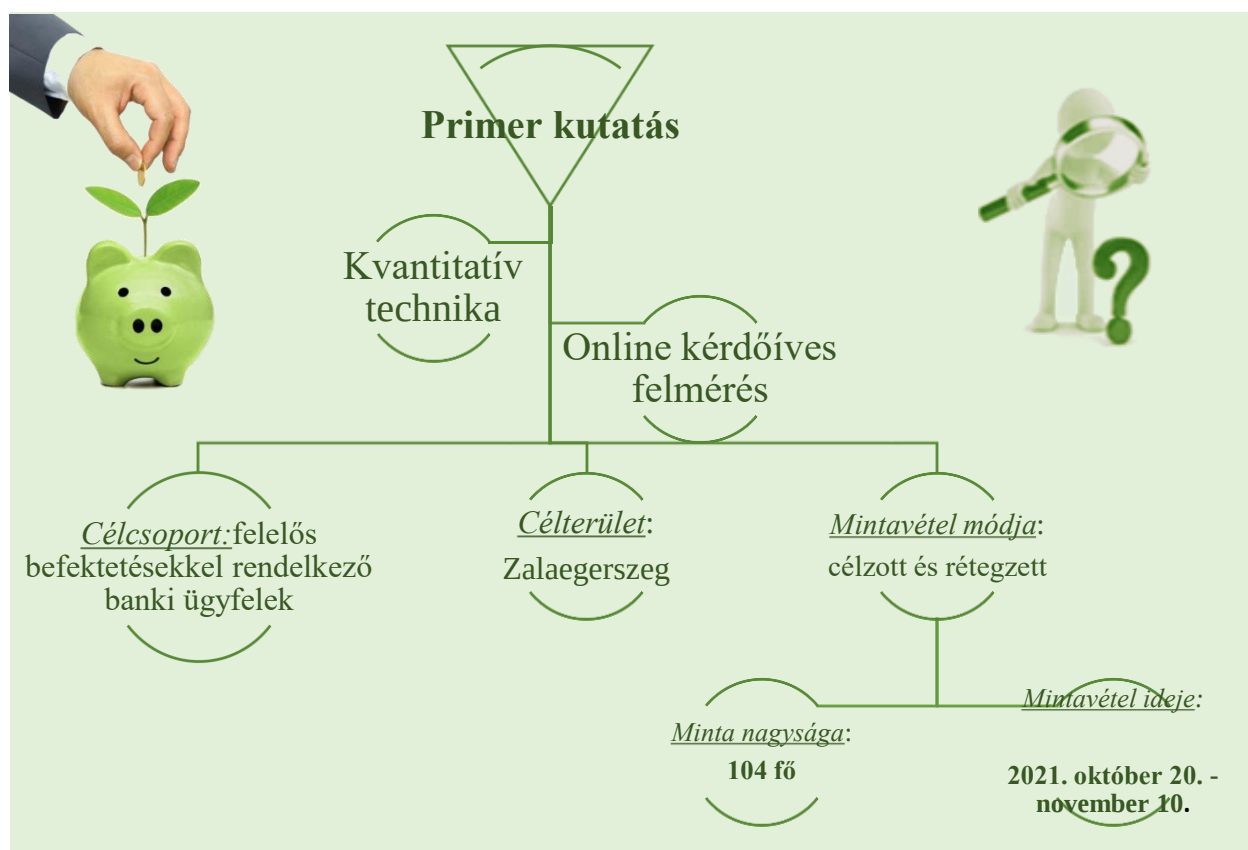
6.2. PRIMER KUTATÁSI EREDMÉNYEIM BEMUTATÁSA

6.2.1. A kutatás célja

Az online megkérdezésem legfőbb **célkitűzései**:

- 🌱 felmérni a lakossági bankok ügyfeleinek tájékozottságát, főbb információs forrását a zöld befektetési lehetőségekkel kapcsolatban;
- 🌱 a felelős befektetések részarányának feltárása a portfóliókon belül;
- 🌱 az egyéni motivációk megismerése;
- 🌱 ügyféloldali tapasztalatok, visszajelzések gyűjtése az ESG-befektetések kapcsán;
- 🌱 egy felelős befektető attitűdjének bemutatása;
- 🌱 észlelhető-e generációs különbség a befektetői hajlandóságban, ha a fenntarthatóságról van szó;
- 🌱 jövőbeni kihívások, kockázatok, illetve lehetőségek a zöld befektetésekkel kapcsolatban.

6.2.2. A kutatás logikai váza

Kutatás célja: befektetők portfólió „zöldítésének” tényezői, felelős befektetői csoport megismerése

- befektetői tapasztalatok, észrevételek feltárása, vélemények ismertetése;
- felelős befektetési attitűdök (pl.: generációs megoszlás) kiismerése
- jövőbeni kihívások, kockázatok felvázolása

Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

6.2.3. A kérdőíves megkérdezés módszerének bemutatása

A kutatást **kvantitatív technikával**, ezen belül is **online kérdőíves felmérés** keretei közt valósítottam meg. A kvantitatív kutatás az empirikus vizsgálat egyik fajtája. A kvantitatív megközelítés alapja a számszerűsítés, tehát az adatok alkalmasak a statisztikai elemzések elvégzésére. A módszer szerint tehát az emberi tulajdonságok egyes megnyilvánulásai pontos és mérhető adatokkal támaszthatók alá. A kvantitatív kutatás így nem korlátozódik le csupán a statisztikára, **álláspontok, vélemények** is kiolvashatók az adatokból. Jelen kutatási módszertan alkalmazása során a jól megválasztott minta alapján következtethetünk az alapsokaság attitűdjére, amiből szélesebb rétegekre is jellemző eredmények születhetnek.

A kutatás célterülete: Zalaegerszeg

A kutatás célcsoportja: lakossági/prémium/privát banki ügyfelek, akik rendelkeznek ESG-aspektusokat felmutató befektetési termékekkel.

Mintavétel módja: A magyar trendek alapján nagyon alacsony a lakossági ügyfelek ESG alapokban kezelt vagyona, így **nehéz feladat** volt olyan befektetőt találni, aki információkat adott volna befektetői oldalról a kutatásomhoz. Másrészt a banktitoknak megfelelően az ügyfelek elérhetősége sem hozzáférhető. Ezen akadály elhárítására **célzott mintavétel keretében** a banki tanácsadók segítségével értem el a célcsoportomat jelentő befektetőket. Kiemelt támogatást nyújtottak a szakmai gyakorlatos munkahelyemen a banki lakossági és privát **banki tanácsadók**, akik más bankok tanácsadóit is próbálták bevonni a kérdőív terjesztésébe.

A minta nagysága: 104 fő

A mintavétel ideje: a mintavételi eljárás előkészületei 2021. október elején elkezdődtek, de a kérdőív kiküldésére, a fentebb említett egyeztetések miatt **2021. október 20- 2021. november 10.** között került sor. A mintavételbe minden zalaegerszegi fiókkal rendelkező nagybankot sikerült bevonni.

Adatgyűjtés lebonyolítása: Az összeállított kérdőív kérdéseit a *kerdoivem.hu* oldalán rögzítettem. Az online kitöltők az önkitöltős kérdőív formájában válaszoltak a kérdésekre.

A kérdőívbe zárt és nyitott kérdéseket is felsorakoztattam, így a megkérdezettek válaszalternatívák közül választhatták ki a számukra legmegfelelőbbet, vagy hatfokozatú skálán jelölhették gondolataikat, benyomásaikat, érzéseiket. Egyes kérdéseknél pedig személyes véleményüket, meglátásaikat kellett kifejezniük. A teljes kérdőív adatrögzítéshez használt sablonja elérhető az *I. számú* mellékletben, illetve az alábbi linkeken:

 Kérdőív: www.kerdoivem.hu/kerdoiv/1124637699/

A felelős befektetők attitűdjének megismerését szolgáló online kérdőív az alábbi fő részekre tagozódik:

 Alapadatok (demográfiai jellemzők, a kutatás szempontjából releváns szegmentációs ismérvek): nem, életkor (generációs megoszlás), legmagasabb iskolai végzettség, jelenlegi munkahelyi beosztás, pénzügyi ismeretek, legmeghatározóbb bank, banki ügyféltípus, kockázatvállalási hajlandóság, befektetési ügyletek kötésének gyakorisága

 Témaspecifikus vizsgálati terület, azaz a *felelős befektetői attitűd feltárása*:

- motivációk,
- aggályok, kockázatok a felelős befektetésekkel kapcsolatban,
- befektetői tapasztalatok, visszajelzések ismertetése
- zöld befektetések portfólión belüli megoszlása (%),

észlelt generációs különbség jelen befektetések megítélésében.

Elemzési technika: a kérdésekre adott válaszok számszerűsített elemzése statisztikai módszerekkel, arányok, megoszlások és módusok vizsgálatával történt az Excel program segítségével. Az eredmények átlátható, szemléletes bemutatásához a Microsoft Excel program segítségével grafikonokat és diagramokat készítettem.

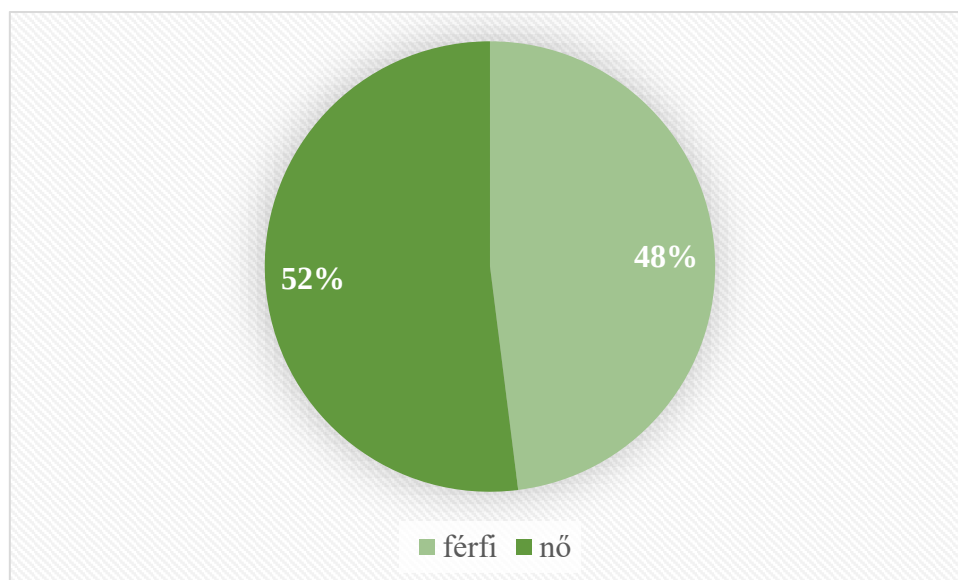
6.2.4. A kutatás eredményeinek bemutatása

Először a kitöltők főbb **demográfiai jellemzőit** részletezem.

1. A kitöltők neme:

A kérdőívet összesen 104 fő töltötte ki, ebből 50 fő volt férfi és 54 a nő. A százalékos megoszlásokat tekintve 52 %, illetve 48 % nemekre lebontva. **Közel azonos mértékben töltötték ki az ívet a két nem képviselői.**

16. ábra: A kitöltők nemek szerinti megoszlása

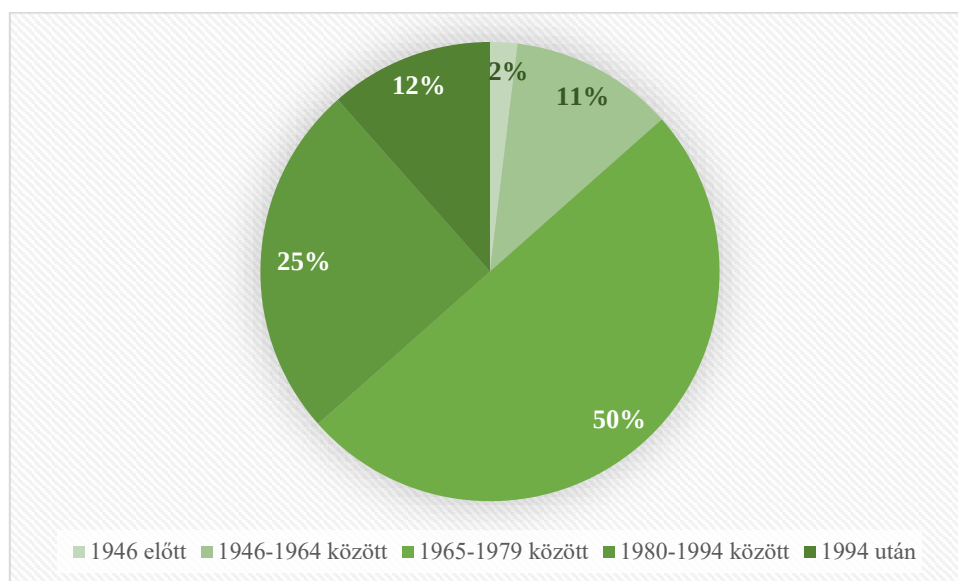
Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

2. A kitöltők generációk szerinti megoszlása:

Szemlélve a korosztályokat, **minden generációs csoportból** sikerült elérni kitöltőt, azonban a *veteránok* esetében elenyésző számban töltötték ki a kérdőívet (2 fő), míg a *baby boomerek* és a *Z generáció* kitöltőinek száma alacsonynak mondható (12-12 fő). Ez magyarázható azzal, hogy az idősebb korcsoportot a legnehezebb elérni online, internetes megkérdezéssel. Valamint a Z generáció tagjai még a legtöbb esetben nem érdekeltek a befektetési területen, hiszen nincs kellő megtakarításuk, az ő esetükben a pénzügyi háttér még nem alakult ki. **A legtöbb kitöltő az X, illetve az Y generációból gyűlt össze (52 és 26 fő),** ami nem meglepő, hiszen e két korosztály felel meg az utóbb említett feltételeknek, azaz jellemzően rendelkeznek

tőkével, és az online felületeken is aktív jelenlétet tanúsítanak. Az X generáció tagjai közül került ki a túlnyomó többség, a kitöltők fele.

17. ábra: A kitöltők korosztályok szerinti megoszlása

Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

3. A kitöltők iskolai végzettség szerinti jellemzői:

4. táblázat: A kitöltők iskolai végzettsége

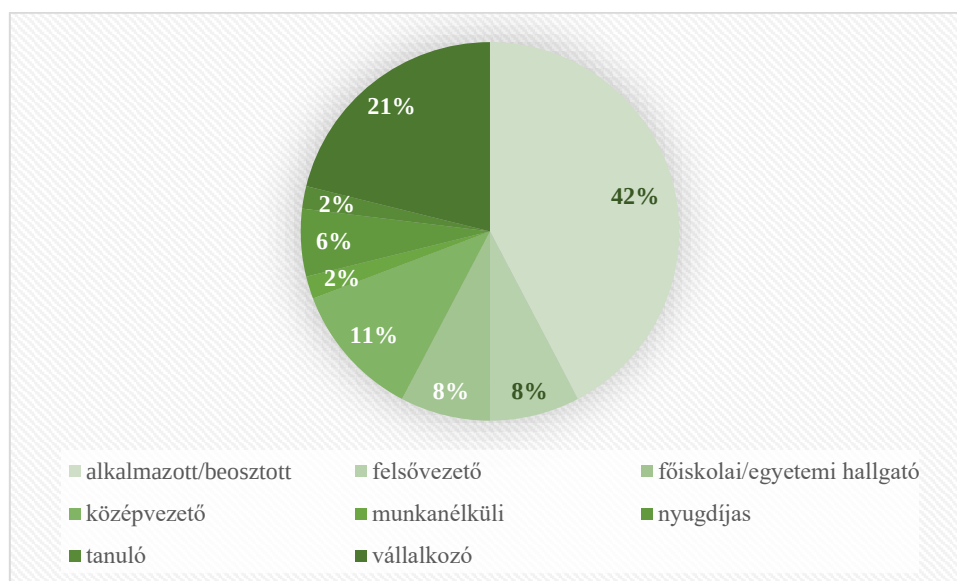
Rangsor	Iskolai végzettség	Kitöltők száma (fő)
1.	Főiskola/Egyetem	78
2.	Érettségi/szakérettségi	24
3.	Egyéb: PhD	2
4.	Szakmunkásképző/Szakiskola	-
5.	Maximum 8 általános	-

Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

Ahogy a táblázat is mutatja, a legtöbb kitöltő **legmagasabb iskolai végzettsége főiskola vagy egyetem**, plusz 2 fő *PhD* fokozatát is kiemelte. Ezek után a leggyakoribb végzettségtípus az érettségi volt. A mintámban a többi végzettségtípusból nem került ki felelős befektetési termékkel rendelkező kitöltő. **A társadalmi és környezeti hasznosságú befektetések iránt van már keresletet, de ez főként a leedukáltabb banki ügyfélkörből érkezik.**

4. A kitöltők pozíciója munkahelyükön:

18. ábra: A kitöltők betöltött pozíciója munkahelyükön

Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

A diagramból látszik, hogy a **felelős befektetők többsége alkalmazotti pozíciót tölt be** a munkahelyén. Őket követik feleannyian a vállalkozók, majd viszonylag egyforma számokat felmutatva a közép -és felsővezetők, illetve a felsőoktatásban résztvevők. Hozzájuk kapaszkodnak fel a nyugdíjasok, míg a tanulók és a munkanélküliek aránya elenyésző.

5. A kitöltők meghatározó bankja:

Ahogy az ábra is mutatja a válaszadók többsége **az OTP Bank zöld termékpalettája** által kínált felelős alapokba fekteti be megtakarításait.

19. ábra: A kitöltők meghatározó bankja (adatok főben megadva)

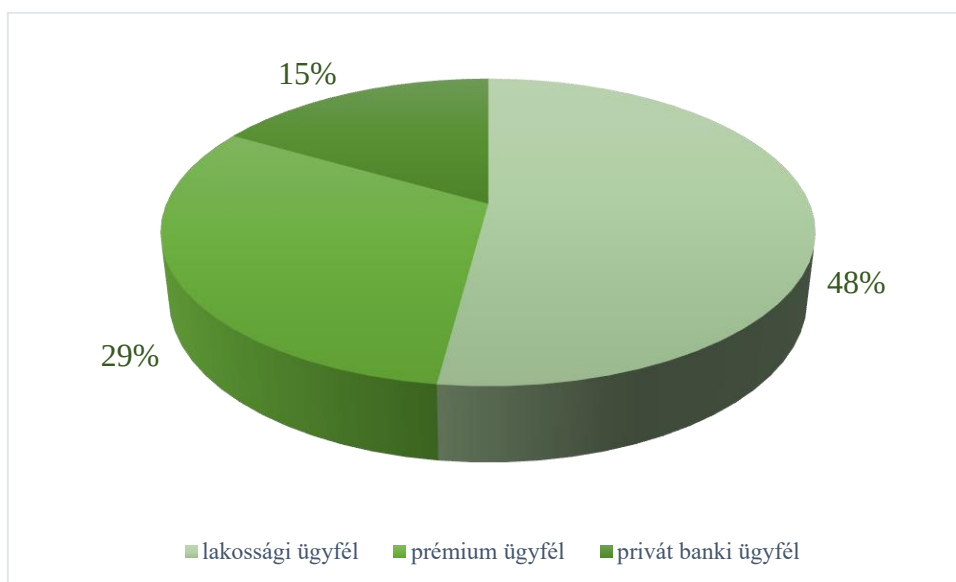
Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

Ez azzal is magyarázható, hogy a szakmai gyakorlatos munkahelyemen **50 főnek küldték ki a kérdőívet, akik közül magas arányban ki is töltötték azt (32 fő)**. A többi kereskedelmi bank kevesebb ügyfélhez juttatta el a kérdéssort, azonban a korábban már említett nehézségek (*banktitok, kevés ESG-befektető*) ellenére is **sikerült mind a kilenc nagybank felelős befektetői közül elérni kitöltőket eltérő mértékekben**. E-mail-es megkeresésekre két további bank – *Gránit Bank, MagNet Bank* - is biztosított minimális számú kitöltőt (2-2 fő).

6. A kitöltők ügyféltípus szerinti megoszlása:

Az alábbi ábra jól szemlélteti, hogy **a kitöltők többsége lakossági ügyfél a legmeghatározóbb bankjuknál**. Emellett a kitöltők valamivel több, mint negyede prémium ügyfél, míg a fennmaradó 15 % privát banki ügyfélnek jelölte meg magát.

20. ábra: A kitöltők ügyfélköre

Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

A lakossági ügyfelek számára kevesebb felelős befektetési alap áll rendelkezésre a kereskedelmi bankok palettáján belül, ezzel szemben a privát banki ügyfelek több zöld befektetési alternatíva közül választhatnak céljuknak megfelelőt.

7. A kitöltők pénzügyi ismeretei

A válaszadók 1 és 6 között értékelhették, milyen szintű pénzügyi tudással rendelkeznek, saját bevallásuk alapján. Az átlag a maga **4,84-es értékével** közelít a **5-ös kategóriához**, utóbbi az adathalmaz módusza is. Így azt a következtetést lehet levonni, hogy a felelős befektetők pénzügyi ismeretei az átlagosnál magasabbak, van rálatásuk egy-egy befektetési lehetőség mögött rejlő lehetőségre, kockázatra. A diplomával rendelkezők több, mint 75%-a átlag

felettinek ítélte meg pénzügyi tudását, amelyből akár azt is feltételezhetem, hogy közgazdász végzettségű emberek is nagy számban járultak hozzá kérdőívem kitöltéséhez.

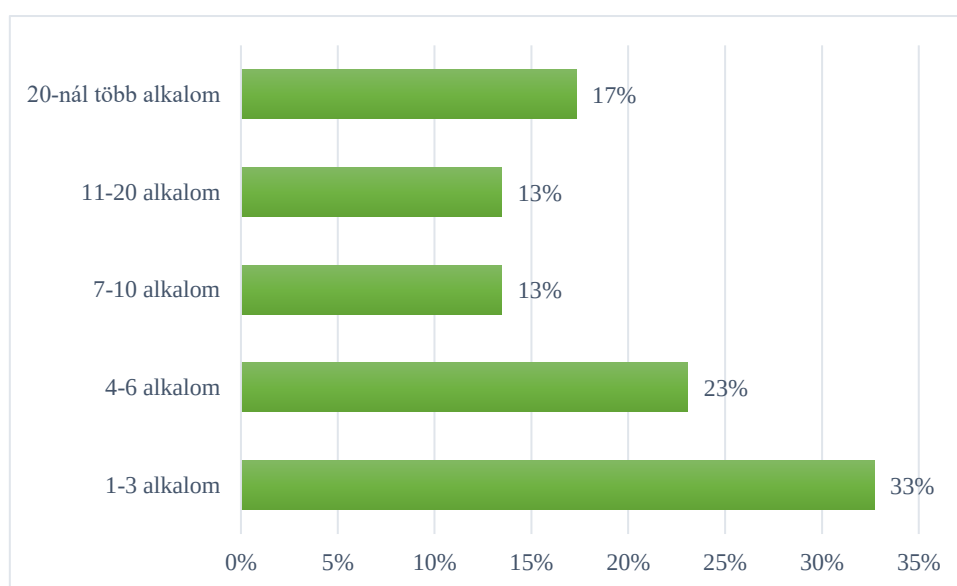
8. A kitöltők kockázatvállalási hajlandósága:

Összességében a kitöltők **kockázatvállalási hajlandósága közepesnek mondható, a 3,6-os összesített átlagot tekintve**. 44 fő 3-as, vagy ennél alacsonyabb értéket választott, ami azért érdekes, mert egy ESG-befektetés a magasabb kockázati szintű befektetések körébe tartozik, alapvetően hosszútávú lehetőségként kell rá tekinteni. A **férfiak magasabb kockázati szinteket adtak meg**, mint a nők, azonban a nők közül érkezett egyedül maximális, 6-os érték.

9. Befektetési ügyletek gyakorisága:

Kitöltőimnél rákérdeztem arra is, hányszor kötnek befektetési ügyletet egy év alatt. A válaszok vegyesen alakultak, bár **a válaszadók harmada egy évben nem köt 3-nál több ügyletet, nem elhanyagolható hányad, a válaszadók több, mint 30 %-a, legalább 10-szer helyez el pénzt különböző befektetési lehetőségekbe**.

21. ábra: Befektetéskötések gyakorisága évente (alkalom/fő)

Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

A vezetői pozícióban lévő ügyfelekhez köthető a legtöbb befektetési ügylet, valamint az alkalmazottak 36%-a is legalább tízszer helyez el pénzt befektetésekben egy év leforgása alatt. A következőkben a **témaspecifikus kérdésekre** adott válaszokat elemzem mélyrehatóan.

10. A megkérdezettek tájékozottsága a felelős és fenntartható befektetésekkel kapcsolatban:

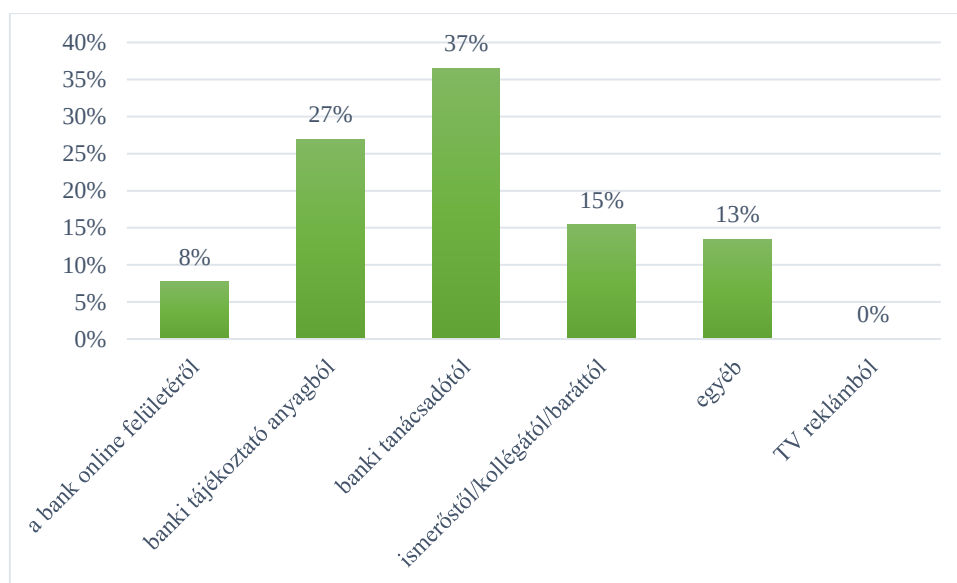
Visszatekintve dolgozatom elméleti részére, az ESG minősítők célja, hogy tájékoztassák az érdeklődő partnereket, és ezáltal **támogassák a pénzügyi döntéshozatalt**. A válaszadók hatos skálán **4,31-es átlagban érzik magukat tájékozottnak** a felelős befektetések kapcsán. A

legtöbben (42 befektető) 5-ös értéket jelöltek meg, a **pénzügyi tudatossággal egyenesen arányos** a tájékozottság mértéke is. Az ilyen típusú alapok kezelése során a **tájékozottság, a tapasztalat és a befektetői fegyelem** mind fontos szerepet játszik. A **legmagasabb tájékozottságról a CIB Bank, az UniCredit Bank, valamint az MKB Bank ügyfelei számoltak be**. A kitöltők közel ötöde viszont kevesebb információ birtokában van, ennek számos oka lehet, például az is, hogy milyen csatornákon keresztül értesül egy-egy felelős befektetési lehetőségről.

11. A kérdőív kitöltőinek értesülése a felelős befektetésekről:

A kutatómunkámban közreműködő kiöltők döntő többsége saját bankján keresztül értesült a felelős befektetésekről. A **kitöltők 37 %-t közvetlenül a saját tanácsadójuk értesített, míg 35 %-k banki tájékoztató anyagokból, a bank online felületéről tájékozódott**. Volt, aki saját ismertségi köréből (barátok, kollégák stb.) hallott először az ESG-befektetésekről. A fennmaradó hányadhoz egyéb úton jutott el az információ. Akadt olyan, aki a munkája során, míg mások tanulmányaik alatt értesültek jelen alapokról. **A szakcikkben felül a zöld alapok tájékoztató dokumentuma is jelentős információs forrás.**

22. ábra: Felelős befektetők információs forrása

Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

A fenntarthatósági jelentések és a közép- és hosszútávú ESG-témákban való tájékozottság, azaz az információ birtoklása kifizetődő haszonnal is járhat, lehetővé téve az ügyfelek számára, hogy gyorsabban reagáljanak bizonyos zöld üzleti lehetőségekre. Szembetűnő, hogy a televízióból egy kitöltő sem értesült a felelős befektetésekről, ezért a **médiában való hangsúlyosabb**

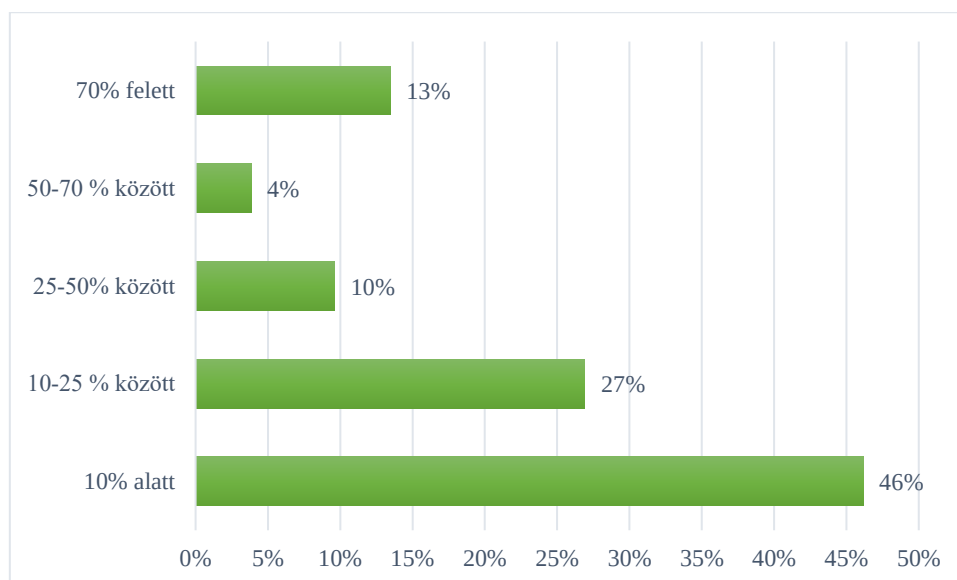
megjelenéssel is számolni kell, mert egy-egy reklám, bejátszás is képes lehet az emberek befektetési logikáját zöld, fenntartható irányba terelni.

Ki kell hangsúlyoznom, hogy a tájékozottság magasabb foka mellett, **a fenntarthatóság iránti magas szintű elkötelezettségre, hosszú távú stratégiai gondolkodásra és megbízhatóságra is szüksége van annak, aki ESG-alapba fektet.**

12. Felelős befektetések aránya a kitöltők portfóliójában:

Kitöltőim felének (46 %) portfóliójában 10 % alatti részarányt képviselnek a felelős és fenntartható irányt megjelölő befektetési termékek. A válaszadók valamivel több, mint negyede már jelentősebb, minimum 25 %-os arányban választotta jelen befektetést. **Sőt, a válaszadók 13 %-nak portfóliójában 70 % feletti arányban lelhetők fel az ESG szempontokat magukba építő alapok.**

23. ábra: Felelős befektetések részaránya a portfóliókon belül

Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

A vagyonosabb, befektetésekben jártasabb, **prémiumbanki és privátbanki ügyfelek** portfóliójának vizsgálatakor arra a következtetésre jutottam, hogy portfóliójuk **legfeljebb 50 %-os arányban tartalmaz felelős befektetéseket.** A lakossági ügyfelek fektetnek tehát **be - saját lehetőségükhöz mérten - magasabb arányban zöld alapokba a kutatásom eredményei alapján.** Arra következtetek ezen adatokból, hogy az alacsonyabb összeggel befektetők a magas hozampotenciál miatt akár kisebb összeggel is beszállnak az ilyen típusú befektetésekre, míg a tehetősebb privátbanki és prémiumbanki ügyfelek elsősorban diverzifikálják befektetendő pénzüket az ilyen termékekbe való befektetéssel. További meglátásom, hogy **a Z-generáció tagjai közül kerültek ki a 70 % feletti részarányok.** Ez

nem meglepő, hiszen **ez a generáció a fenntartható szemlélet jegyében nőtt fel, s érzi ennek a jövőbeli erejét, akár befektetési lehetőségként is.** Más szempontokat is mérlegelve jelen generációs csoport nem gazdálkodik tudatosan: fogyasztás-orientált, könnyen elcsábul egy-egy kockázatosabb befektetés esetén, azonban nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy náluk kisebb befektethető összegekről lehet szó.

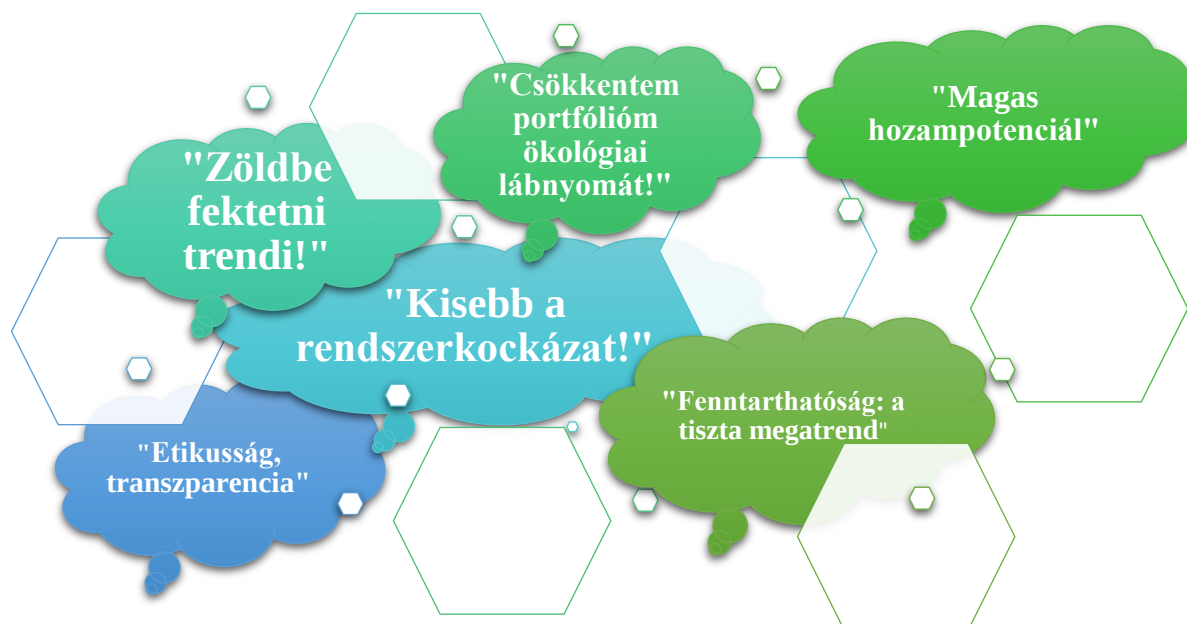
13. Felelős befektetési döntések főbb motivátorai:

A befektetők a „trendiségen” túl szimpatizálnak a zöld alapok **befektetési politikájával**, így törekednek közvetetten a környezet védelmét, a környezeti hatások javítását, a fenntartható vállalati működés támogatását elősegíteni. Sok olyan véleménnyel találkoztam, amelyek megjegyzik, hogy az államadósság finanszírozása (*állampapír*) mellett **egy sokkal vonzóbb befektetési területet szerettek volna kipróbálni. Az Y és Z generációs kitöltők közül kivétel nélkül szívesen fektetnek be olyan cégekbe, amelyek felelősen vállalkoznak és akár társadalmilag, akár környezetileg pozitív hatást szeretnének kifejezni.** Az **eszmei azonosulás, a környezettudatosság** mellett az ESG-aspektusok felértékelődnek a jövőben, ezáltal többen is érdeklődni fognak a befektetési terület iránt, aminek árfelhajtó szerepe lehet. Ezzel együtt hosszútávú befektetésként **magasabb hozam lehetőségére (infláció feletti hozam)** adhat okot. A felelős részvények előretekintő **hozampotenciálja** igen attraktív. Az általam elért befektetők bíznak a felelős és fenntartható részvények piaci kapitalizációjának növekedésében, amely által **a piaci átlagot meghaladó hozamot realizálhatnak** jelen befektetésekkel. Ez utóbbi visszajelzés reflektál az MNB által publikált eredményre, ahol láthattuk, hogy Magyarországon a környezettudatosságot felülírhatja az anyagi előny prioritása. Kitöltőim közt tudhatom azonban a már említett kutatás egy másik csoportját is, a **környezettudatos életmódot élőket**, akik törekszenek arra, hogy minél kisebb ökológiai lábnyomot hagyjanak maguk után. Ilyen és ehhez hasonló válaszolók a magasabb pozíciójú, vagyonosabb kitöltők közül is kerültek ki. Többen megemlítik még **a biztonságot, a transzparenciát, valamint a szakmai cikkek, tanulmányok üzenetét is mint motiváló tényezőt.** Nem elhanyagolható szempont a **tanácsadás milyensége** sem a motivációk figyelembevételénél: előfordult, hogy valakit a banki tanácsadó tett kíváncsisvá.

Érdekes, elgondolkodtató visszajelzések is érkeztek. Felvetették páran, hogy érdemi támogatást jelentene, ha egy ESG alapnál eltekintenének **a kamatadótól vagy SZJA-kedvezményt adnának** ezekre a befektetésekre, azaz az ügyfelek egy bizonyos értékhatárig leírhatnák a felelős befektetéseket az adójukból. **A pénzügyi ösztönzők halmazának bővülésével** egyre többen fektetnének be ESG alapokba a válaszadóim szerint.

Végül a főbb motiváló gondolatokat foglalom össze egy szófelhő keretei közt:

24. ábra: Ösztönző gondolatok ügyféloldalról a felelős befektetésekkel kapcsolatban

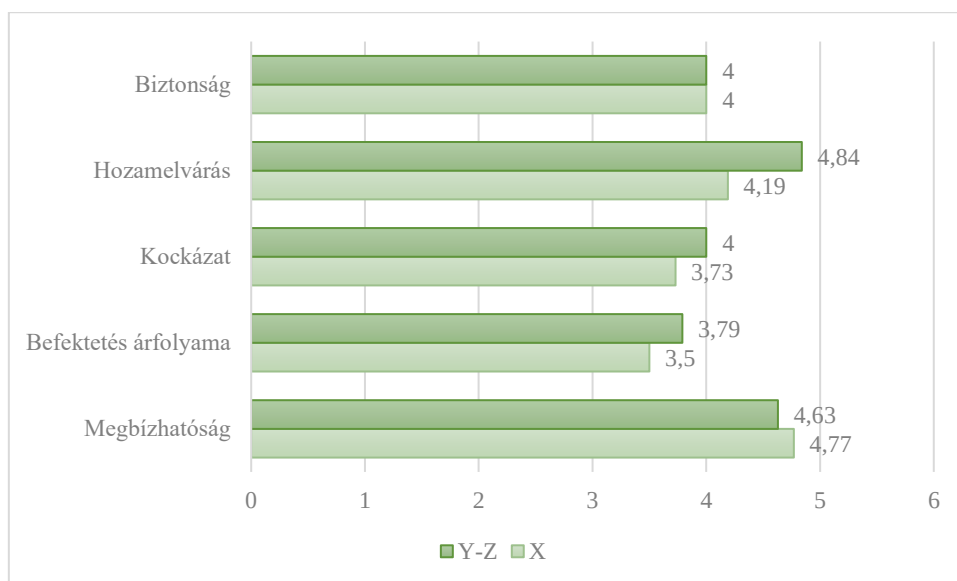
Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

14. Felelős befektetések értékelése – pénzügyi szempontok

Kérdőívemben arra kértem a kitöltőket, hogy **hitelesség, kockázat, árfolyamingadozás, hozamelvárás és biztonság** szempontjából értékeljék a felelős befektetéseket egy 1 és 6 közötti mátrix értékelési skálán. Először az átlagokat, illetve a móduszokat néztem meg állításonként, azonban **a megkérdezettek majdnem azonos számokkal értékelték az egyes kérdéseket, tehát egyezett a véleményük.**

Demográfiai oldalról a minta és a kapott eredmények alapján csak **a nemek és a generációk összehasonlításának kiértékelését** végeztem el, mivel ezen alapadatokban mutatkoztak kisebb eltérések, míg, ha visszaemlékszünk, a többi alapadatban kifejezetten egysíkú válaszok érkeztek a demográfia szempontok vonatkozásában. Ami a generációs összehasonlítást illeti, a *baby boomer* és a *veterán generációt* jelen elemzésnél nem vettem figyelembe (2 és 12 főről van szó). **Az X generáció alkotta az egyik vizsgált felet, míg a Y és a Z generációt összevontam, fiatalabb generációk elnevezés alatt.** A generációs összehasonlítást az alábbi ábrán láthatjuk ábrázolva:

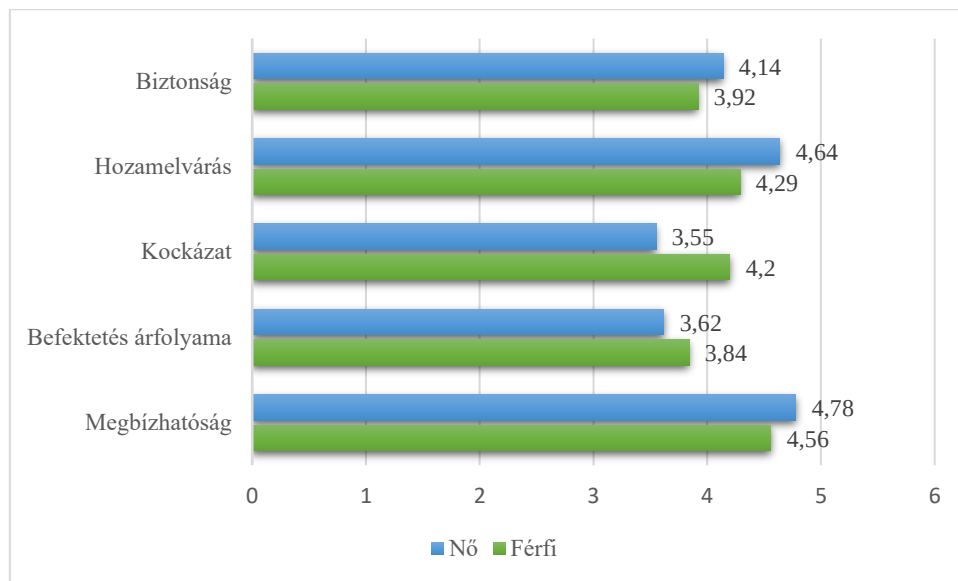
25. ábra: Generációs különbségek a befektetések főbb tulajdonságainak megítélésében

Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

A sávdiaagramról leolvashatjuk, hogy **a felelős befektetéseket biztonság szempontjából egyformán értékelte mindkét generáció. A hozamelvárást tekintve majdnem 7 tizedes eltérést fedezhetünk fel, méghozzá a fiatalabb generáció szeretne nagyobb profitot elkönyvelni felelős befektetése után.** Ebben szerepet játszhat például az is, hogy a Z generáció egy kisebb megtakarítás befektetésével jövedelemkiegészítést igyekszik elérni, ezért is bíznak egy nagyobb hozam elérésében. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy az összevont generációk érzékelik a **fenntarthatóság felértékelődését a mindennapjainkban**, így ezen megatrendben magas hozampotenciált látnak. Ezt a logikát követve érthető, hogy miért értékelték az Y és a Z generáció tagjai minimálisan kockázatosabbnak és az árfolyam szempontjából pedig ingadozóbbnak a felelős befektetéseket. **Megbízhatóság tekintetében közel azonos értékelést adott a két csoport,** így az ESG-befektetések filozófiáját alapvetően hitelesnek gondolják a válaszadók.

26. ábra: Nemek összevetése a különböző szempontok osztályozásánál

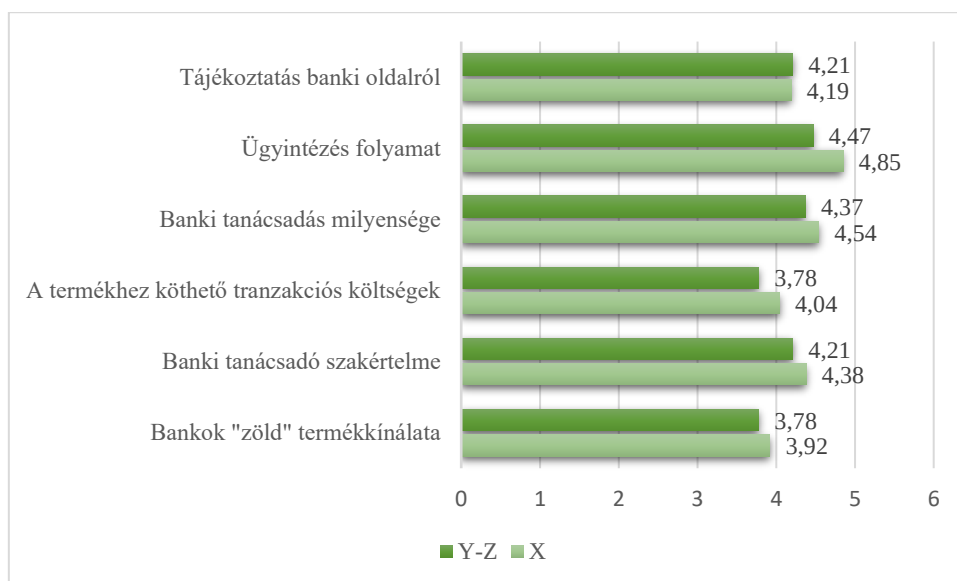
Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

Ami a nemek szerinti összevetést illeti, ahogy a fenti **sávdiaagram** is jól mutatja, számos kijelentésnél egyeznek a vélemények, így csak egy nagyobb eltérésre szeretném felhívni a figyelmet. Látható az ábrán egy több, mint **6 tizedes eltérés a kockázat megítélésben, ugyanis a férfiak magasabb kockázatúnak ítélik meg a felelős befektetéseket, mint a nők. A nők hozamelvárása pedig minimálisan nagyobb szintet üt meg. A megbízhatóságnál 5-ös közeli osztályzat rajzolódik ki, tehát mindkét nem képviselői hitelesnek tartják a felelős befektetések filozófiáját.**

15. Felelős befektetések értékelése – banki vonal:

Ennél a kérdéskörnél szintén az átlagokat és a móduszokat vizsgáltam (1-6 terjedő Likert-skála), azonban nem volt jelentős eltérés közöttük, így itt is a generációs megoszlásokat, valamint a nő-férő összehasonlítást vetettem össze az előző vizsgálatnál is alkalmazott módszerrel. A generációs összehasonlításból kinyert értékeket az alábbi ábra tartalmazza:

27. ábra: Generációs összemérés a különböző elégedettségi szempontok szerint

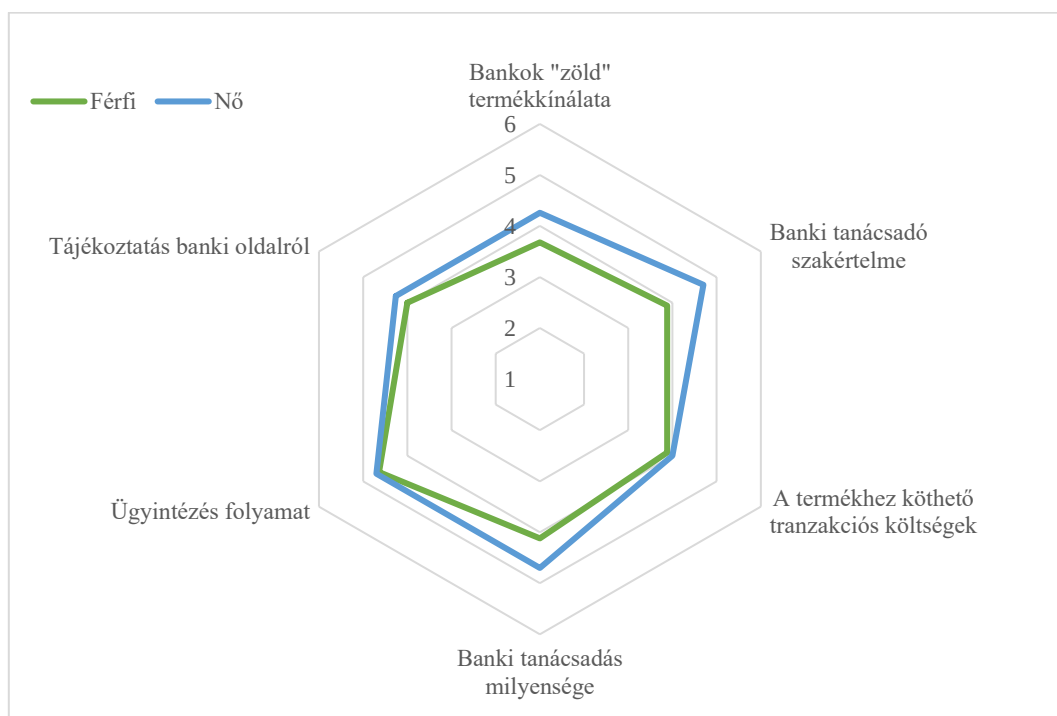

Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

Eltérést szinte nem találunk. **Az ügyintézés folyamatát mintegy 4 tizeddel jobbnak értékelték a X generáció tagjai, az összes többi szemponttal is ők voltak elégedettebbek, kivéve a banki oldal tájékoztatását, itt körülbelül azonos átlag jött ki.** Az Y és Z generáció tagjai kevesebb figyelmet fordítanak a banki oldalra, a tanácsadók véleményére, főbb tájékozódási szempontjuk az internet. **A banki tanácsadás milyenségét, a banki tanácsadó szakértelmét is alacsonyabb pontszámokkal értékelték a fiatalabb generáció képviselői. A bankok felelős befektetési palettájával kapcsolatban születtek a legalacsonyabb pontok, itt az átlag nem éri el a 4-et sem.**

Az elégedettséget nemek szerint vizsgálva jól kivehető eltérésekre lehetünk figyelmesek, amit a következő **pókhálóábrában** foglalok össze:

28. ábra: Bankokkal szembeni elégedettség férfi-nő megosztásban

Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

A férfiak elégedetlenebbek a bankok szerepkörével, több, rövidebb időtávra is befektethető alapot szeretnének: 6 tizeddel értékelték alacsonyabbra a bankok felelős termék kínálatát a nőknél (3,68 és 4,26). Ezenkívül a banki tanácsadók szakértelmével sem voltak kifejezetten megelégedve a férfiak, szemben a nőkkel, akiknél ez a szempont, a már magasnak számító 5-ös értékeléshez közelít. A „zöld” banki termékekhez kapcsolható tranzakciós költségeket közel azonosan értékelte mindkét nem, így a férfiak és a nők körében is a 4-es átlagot közelíti ez a szempont. Arra lehet ebből következtetni, hogy a felelős befektetések banki költségeit átlagosnak tartják, egyéb befektetési költségekhez közelít a mértékük. A tanácsadás milyenségét firtatva szintén a nők voltak jobban megelégedve (4,7), közel 6 tizeddel pozitívabban ítélték meg a tanácsadók munkáját a férfiak értékelésénél (4,12). Az ügyintézés folyamatát viszonylag magas és egyben azonos értékeléssel illette mindkét nem képviselője. A bankok tájékoztató szerepével az átlagnál jobban meg voltak elégedve a férfiak is, azonban a módusz itt 4 lett, minimális a magasabb értékelés az utolsó szempontra adott pontozások alapján.

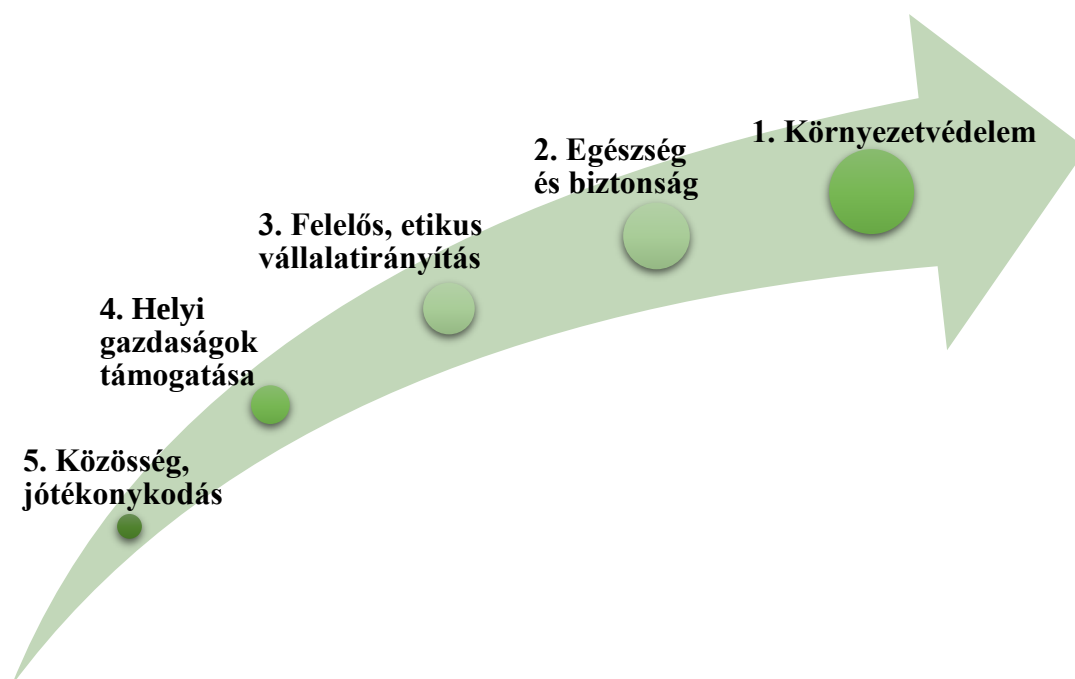
Az összesített eredmények azonban arra engednek következtetni, hogy a banki oldálnak is fejlődni kell, hiszen kiemelkedő pontszámokat csak elvétve kaptak, az 5-ös átlagot egyedül

az ügyintézés folyamatánál közelíti meg elégedettség. A válaszadók leszögezik, hogy **szélesíteni kell azon alapok körét, melyek potenciális zöld befektetési lehetőséget biztosítanak, a felelős termékpalettával voltak ugyanis a legkevésbé megelégedve.**

16. Felelős befektetési rangsor:

Ezen kérdésre kapott válaszokból **rangsor** állítottam fel annak érdekében, hogy szemléltethessem, hogy mi a **legfontosabb fenntarthatósági témavilág, ami a legtöbb befektetőt képes bevonítani.**

29. ábra: Fenntarthatósági tematikák rangsora

Forrás: saját szerkesztés online kutatásom alapján

A környezetvédelmet összesen 42 kitöltő tette az első helyre, ezáltal a rangsor élén a környezetvédelmet célzó megoldások kerültek. Szorosan mögötte 40 kitöltővel, az egészségügyet és a biztonságot erősítő fenntartható tematikával rendelkező alapok végeztek a második helyen. Harmadik helyen zárt a felelős, etikus vállalatirányítási, kormányzási megoldásokat priorizáló ESG-alap, és mögé kerültek a helyi gazdaságok, valamint a közösségi kapcsolatok és a jótekonyskodás. A rangsor fő üzenete, hogy **nemtől, kortól, végzettségtől függetlenül világos, hogy a fenntarthatóságot nem elég a környezetvédelem mentén menedzselni, törekednünk kell a gazdasági, társadalmi dimenzió felzárkóztatására is.**

17. Hozammal való elégedettség, tovább ajánlás mértéke

4.27 / 6

6-os Likert-skálán 4,27-es átlagszintet ért el a felelős befektetések hozamát érintő elégedettség. **A legtöbben – 40 % – a vártnál valamelyest többet profitáltak, 36 % már sokkal több hozamról számolt be, illetve a befektetők mintegy 8 %-a maximálisan meg volt elégedve az elért hozammal.**

Utóbbi eredménnyel párhuzamosan a **többség ajánlotta már ismertségi körében a felelős befektetések gyakorlatát.**

4.81 / 6

Az X és Y generáció tagjai közt a 70 %-ot is meghaladja az ajánlás mértéke. A kis számú korosztályokat vizsgálva az idősebb korosztályok kevésbé elégedettek a hozammal, valamint a Z generáció körében kevéssel ugyan, de elmarad az ajánlás foka.

18. Észlelt kockázatok a felelős befektetések kapcsán

- 🌱 Többen úgy látják, hogy új típusú befektetés révén még **nincs elég referenciája** ezeknek a befektetéseknek, nem nyújt garanciát a múltbeli teljesítmény.
- 🌱 Az előző fejezetben látható volt, hogy **magas az árfolyamingadozás mértéke** is, így hozamáldozattal járhat egy hagyományos alappal szemben.
- 🌱 A nagy volatilitás mellett az inkumbens szektor térnyerése a fenntarthatósági iparágakban komoly versenyt fog teremteni a jelenleg prosperáló vállalatok számára, **így hozam tekintetében versenyben kell maradnia a többi kategóriával.**
- 🌱 A befektetők csak hosszú lejáratú lehetőségek közül választhatnak, **sokan szeretnének rövidebb távú konstrukciókba fektetni. Itt is szembetűnő, hogy a kitöltők szélesítenék a zöld termékpalettát.**
- 🌱 Legfőbb kockázatnak jelölték meg a kitöltők, hogy **zöld, etikus befektetési lehetőségek jelszava alatt bűnözők, csalók is megpróbálnak pénzt szerezni.** Tisztában vannak azzal, hogy a környezetbarát és fenntartható működésre vonatkozó jelígek nem minden esetben képviselnek valódi értéket. **A greenwashing jelensége miatt az ESG-alapok hitelessége kérdőjelezhető meg kitöltőim számára is.**
- 🌱 Aggály lehet még tehát, hogy a cégek valós adatokat közölnek-e az ESG besorolásukról, mert vannak, akik a zöldbefektetés-szlogennel **visszaélnék.**

- 👤 Az idősebb generáció tagjai közül volt, aki felvetette, hogy az „*ESG titulus humbug*”, az ügyfelek egy része így a befektetés megléte ellenére is **szkeptikus jelen alapok iránt.**

Kutatásom főbb tanulságait, a kérdőívből kinyert legfontosabb megállapításokat szeretném végül összefoglalni **a vizsgált dimenziók mentén:**

1. Befektetői tájékozottság mértéke

A pénzügyi tudatossággal arányos a tájékozottság szintje is a felelős befektetések kapcsán, azonban ez a tájékozottság még nem kiemelkedő. Bár a bankok nyújtotta információkból táplálkozik a kitöltők többsége, mégsem kaptam magas (5-ös vagy 6-os) értékelést az ezen banki szemponttal való elégedettség tekintetében. A bankoknak kommunikáció terén erősíteniük kell, az ő feladatuk továbbá a zöld pénzügyi termékek megismertetése az ügyfelek szélesebb köreivel. Az interneten kívül más médiumokban (TV, nyomtatott sajtó) is hangsúlyosabb jelenlétre van szüksége az ESG-befektetéseknek. Egyrészt azért, hogy a már meglévő felelős ügyfélkör több információval rendelkezzen befektetéseiről, másrészt, hogy bővüljön az ESG-alapokba fektetők köre.

Befektetők tájékozottsága:

- átlag feletti, ám mégsem kiemelkedő
- a többség saját bankjától szerzi az információt
- banki kommunikáció hatékonyabbá tétele
- nagyobb médiavisszhang szükségessége

2. Felelős befektetések aránya a portfólióban

A legtöbb kitöltő befektetési portfóliójának tizedét sem alkotják az ESG szempontokat figyelembe vevő alapok. A válaszadók valamivel több, mint negyedének portfóliójában már jelentősebb, minimum 25 %-os arányban fellelhetők a felelős alapok. Ezen csoporton belül a válaszadók 13 % mondhatja el magáról, hogy az elsősorban kisebb összértékű portfóliójában a

környezeti, társadalmi és vállalatiirányítási szempontokat magukba építő alapok 70 %-nál is nagyobb részarányt képviselnek.

3. Felelős befektetők motiváltsága

A befektetők szimpatizálnak a zöld alapokat kibocsátó cégek stratégiájával, így törekednek közvetetten a környezet védelmére, a környezeti hatások javítását, a fenntartható vállalati működés támogatását elősegíteni. Az államadósság finanszírozásánál, tehát az állampapírnál vonzóbb befektetési területnek tartják az ESG-befektetéseket. A magasabb hozampotenciál sem utolsó szempont számukra. A kitöltők egy része környezettudatos életmódot él, amit befektetése során is képvisel. A pénzügyi szakemberek meggyőző ereje ezen alapok biztonsága, átláthatósága kapcsán újabb pozitívumként érhet fel egy befektetőnek.

4. Észlelt kockázatok, aggályok

Többen a kellő referencia hiányát, mások az árfolyamingadozás magas mértékét jelölték meg befektetési kockázatnak. Sok befektető rövidebb távra tervez, ezért aggályosnak tartják, hogy csupán hosszútávú lehetőségek közül lehet választani, ha felelős befektetésekről van szó. Mindent összevetve a legfőbb kockázat, nem más, mint az ún. greenwashing, mely során az ESG-szempontra vonatkozó jelígek, értékelések nem a valóságot fedik, ezáltal az ESG-alapok hitelessége kérdőjelezhető meg kitöltőim visszajelzéseit felidézve.

5. Egy felelős befektető

A pályamunka elsődleges célja egy felelős befektető attitűdjének megismerése volt. A demográfiai adatokból már láthatóvá vált, hogy a legmagasabb iskolai végzettségű embereket vonzza a leginkább a felelős befektetések gyakorlata. Pozícióját tekintve a vagyonosabb banki ügyfélkörhöz köthető, valamint gyakorta prémiumbanki vagy privátbanki ügyfél. Az X, illetve az Y generáció tagjai közt találkozhatunk velük a leggyakrabban. Az átlagosnál magasabb pénzügyi ismeretekkel rendelkezik, figyelemmel követi a gazdasági élet történéseit. A felelős befektetésekre jellemző kecsesgető hozam lehetőségén túl a környezettudatosságot, az egészségügyet és a biztonságot, valamint az átlátható, tiszta vállalatirányítási szempontokat is nagyra értékeli. Hiányolja a rövidebb távra szóló konstrukciókat, azonban hosszútávra is tervez, összességében elégedett a zöld befektetésekkal. A magas szintű kockázatot nem preferálja, azonban hisz a fenntarthatósági szemlélet megerősödésében, így ismertségi körében bátran ajánlja a felelős befektetéseket másnak is. Egyedül meghatározó bankjától várna többet, úgy érzi a tájékoztatás, a tanácsadás milyensége magasabb szintre is fejlődhetne. Az állam felé is

kritikus személy, aki a monetáris politikával kapcsolatosan is reformokat sürget: úgy gondolja, hogy a jegybanknak fizetendő felügyeleti díj összegét az ilyen befektetések esetén minimálisra csökkenthetnék, ezáltal kevesebb lenne az alapkezelő költsége, így ő is magasabb hozamot érhetne el.

Egy felelős befektető:

- környezettudatosság iránt elkötelezett vagyonosabb X-Y generációs lakossági befektető
- prémiumbanki vagy privátbanki ügyfél
- közepes kockázatú, középtávú befektetésben gondolkodó
- legmagasabb iskolai végzettségű személy

7. ÖSSZEFOGLALÁS, KÖVETKEZTETÉSEK

Dolgozatom bevezetésében a klímaváltozás okozta problémák globalizálódását jártam körül. E megközelítés szerint a gazdaság mechanizmusa - a termelés és a fogyasztás - valamint a természeti erőforrások növekvő felhasználása, az éghajlatváltozás, valamint a szennyező anyagok természetbeni felhalmozódása között szoros összefüggés áll fent. Visszafordíthatatlan károkat okozunk környezetünkben, veszélyeztetjük bolygónk életét. Úgy használjuk fel a rendelkezésünkre álló erőforrásokat és úgy pusztítjuk a Földünket, mintha 1,7 Föld állna rendelkezésünkre, pedig abból, mint tudjuk csak egy van.

Ezt követően részletesen ismertettem a bankok közvetett, ám annál fontosabb szerepét a gazdaság, társadalom és környezet hármásának egyensúlyának elérésében. Gyakorlati példán (energiahatékonyt növelő jelzáloghitelezés) keresztül mutattam be, hogy a klímaváltozás kártékony gazdasági hatásainak elkerüléséhez a kulcs a bankok, befektetési szolgáltatók és pénzügyi szervezetek mobilizálása, azaz a zöld pénzügyek előtérbe helyezése. Továbbá összegyűjtöttem azon globális fenntarthatósági törekvéseket, amelyek előmozdították a társadalmilag felelős befektetések térnyerését világszerte. Ezenkívül röviden ismertettem a banki ügyfelek számára elérhető zöld pénzügyi termékek legfontosabb jellemzőit.

Az utolsó elméleti fejezetben pedig foglalkoztam a pénzügyi termékek környezeti, társadalmi, illetve vállalatvezetési szempontok (ESG) alapján történő besorolási technikájával. Megvizsgáltam a potenciális lehetőségeit, kockázatait ezen alapoknak. Szakmai gyakorlati munkahelyem vonatkozásában pedig kitértem a konkrét kínálati oldalra, az OTP Bankban elérhető ESG-aspektusokat magába foglaló befektetési lehetőségeket vettem górcső alá.

Ezen elméleti megközelítésekre alapozva azonosítottam a témához kapcsolódó piaci trendeket, illetve kutatási eredményeket. Ezen kutatások rámutatnak arra, hogy a fenntarthatósági befektetések növekedését vizsgálva Európa és az USA ma még a legfontosabb piacok, de Japán is néhány év alatt kiemelkedő eredményeket ért el. A felelős befektetők számára továbbá a profiton túl fontos a fenntartható jövedelmezőség, azaz számukra a környezeti, társadalmi tényezők legalább olyan fontosak, mint a pénzügyi adatok. A nem pénzügyi tényezők halmaza felértékelődött, mely jelenség mögött jelentős vállalati szintű, illetve egyéni elkötelezettség tapasztalható.

Hazánkban a legutolsó adatok alapján alacsony az ESG-alapok aránya, az esetek többségében külföldi értékpapírok vásárlása történik. Ezenkívül a befektetői tudatosság növelése is szükséges. Az MNB megfogalmazta Zöld Programját, a közelmúltban intézkedéseivel (pl. zöld jelzáloglevelek vásárlása) katalizátorként próbál hatni a kereskedelmi banki gyakorlatok kizöldítésére, hogy minél nagyobb arányban szerepeljen ESG-alap egy-egy befektető portfóliójában. A feladat összetett és nem egyszerű: a visszajelzések alapján a befektetők csupán egy szűk rétegének fontosak igazán az ESG-követelményrendszerek egy-egy befektetési lehetőség mérlegelése során, mert a többségnek másodlagos a környezettudatosság, inkább a hozampotenciál és az azzal megszerezhető pénzügyi haszon miatt fektet be ma valaki Magyarországon „zöldbe”.

A piaci trendeket követően saját, online kérdőíves megkérdezés alapján lebonyolított kutatásom eredményeit szemléltettem, melynek főbb eredményei a következők voltak:

- 👤 a kérdőívet összesen **104 fő** töltötte ki, túlnyomó többségük a **zalaegerszegi kereskedelmi bankok** felelős befektetői közül került ki;
- 👤 a korosztályokat tekintve **minden generációscsoportból sikerült elérni kitöltőt**, azonban a veteránokat elenyésző számban, míg a **baby boomer** és a **Z generáció** tagjait csak kis számban sikerült megszólítani. **A kutatási eredmények értékelésében így az X és az Y generáció adatai a legmértékesebbek;**
- 👤 a legtöbb kitöltő **legmagasabb iskolai végzettsége főiskola vagy egyetem, a legedukáltabb befektetők érdeklődnek leginkább a felelős befektetések iránt;**

- 🌱 **a kérdőívet kitöltők köre elsősorban alkalmazott saját munkahelyén, de megosztották véleményüket vállalkozók közép, -és felsővezetők, valamint egyetemi hallgatók is.**
- 🌱 **a legtöbb kérdőívet az OTP Bank ügyfelei küldték vissza, őket követte a K&H Bank, illetve a Raiffeisen Bank. Ha eltérő mértékben is, de sikerült mind a kilenc nagybank felelős befektetői közül elérni kitöltőket;**
- 🌱 **a kitöltők több, mint fele lakossági ügyfél a legmeghatározóbb bankjánál.** Emellett 30 prémiumbanki és 16 privátbanki ügyfél is megosztotta tapasztalatait, véleményét a kutatásomban;
- 🌱 **6-os skálán 4,5 feletti átlagról tanúskodnak a felelős befektetők pénzügyi ismeretei, van rálátásuk egy-egy befektetési lehetőség mögött rejlő lehetőségekre, kockázatokra;**
- 🌱 **a kitöltők kockázattvállalási hajlandósága azonban közepesnek mondható, a 3,6-os összesített átlagot tekintve.** A férfiak körében tapasztalható magasabb kockázattvállalási hajlandóság;
- 🌱 **a többség egy évben nem köt 6-nál több ügyletet, egy nem elhanyagolható hányad, a válaszadók közel harmada, legalább 10-szer helyez el pénzt különböző befektetési lehetőségekbe;**
- 🌱 **a pénzügyi tudatossággal egyenesen arányos a tájékozottság mértéke is, 74 kitöltőm közvetlenül a saját bankjánál hallott a felelős befektetési alternatívákról.** Ezen termékek megismertetését segíteni kell a szolgáltatóknak. A mindennapi emberek számára is érthetőbbé kell tenni ezek működését és bemutatni a lehetőségeit. Mindezt pénzügyi tudatosságot erősítő **edukációs programok, banki kampányok, aktivitások** segítségével érhető el. Különösen a **Z generáció** tagjainak körében érdemes felhívni a figyelmet ezen termékekkel kapcsolatban, hiszen náluk lelhető fel leginkább a környezettudatos magatartás a piaci trendek alapján. Kérdőívem terjesztése során ismertem meg a *Társadalmi Hasznosságú Befektetők Egyesületét (THBE)*. Az Egyesület törekszik rá, hogy a lehető legtöbb befektetés két, együttesen megvalósuló céllal jöjjön létre, azaz **a befektetett tőke hozamot termeljen, miközben maga a befektetés mérhető társadalmi haszonnal is járjon.** Mindezt tudásmegosztással, szakmai és kapcsolatépítő események szervezésével végzik, például konferenciákat szerveznek, ahova előszeretettel hívnak meg egyetemistákat is, hogy az új generációra is hassanak gondolkodásmódjukkal. Jó gyakorlati példát képvisel a *MagNet Bank* is, mely pénzügyi intézmény ügyfeleivel közösen **aktív társadalmi felelősségvállalást tűzött ki céljául.**

A hagyományos banki modellt továbbfejlesztve kívánják megvalósítani a közösségi bankolást;

- 🌱 **Kitöltőim közel felének (48 fő) portfóliójában 10 % alatti részarányt képviselnek a felelős és fenntartható irányt megjelölő befektetési termékek.** Az ennél magasabb részarány inkább a prémiumbanki és privátbanki ügyfelek portfóliójában lelhető fel, illetve a Z generáció tagjai kisebb összegekkel próbálkoznak jövedelemkiegészítésre szert tenni;
- 🌱 **a zöld alapok filozófiája, a potenciális magasabb hozam elérhetősége, a transzparencia, a biztonsági, tanácsadási tényezők minősége, valamint a szakmai vélemények vonzóvá teszik a felelős befektetők számára a kutatási témám középpontjában álló alapokat.** Azonban szükség lehet még más motivátorra, különösképpen a pénzügyi ösztönzők terén;
- 🌱 **a kitöltők hitelesség, kockázat, árfolyamingadozás, hozamelvárás és biztonság szempontjából értékeljék a felelős befektetéseket, a megkérdezettek szinte egyhangúan értékelték az egyes kérdéseket, véleményük megegyezett. Kimutatható különbség egyedül a kockázat megítélésében van jelen, ugyanis a férfiak magasabb kockázatúnak ítélik meg a felelős befektetéseket, mint a nők;**
- 🌱 **banki tényezőkkel való elégedettséget is felmértem, ahol a bankok „zöld” termékpalettáját, a banki tanácsadás milyenségét, a tájékoztatás hatékonyságát, a tranzakciós költségeket, valamint az ügyintézés folyamatát is értékelték a válaszadók.** A keresleti oldal a kevés választékra reflektált, a generációs bontásból pedig az derült ki, hogy összességében az X generáció tagjai jobban meg voltak elégedve ezen banki faktorokkal, a többi generációhoz képest;
- 🌱 **környezetvédelmet megcélzó tematikájú ESG-alapokat preferál a kitöltőim többsége, azonban közel azonos pontszámot értek el az egészséggel és biztonsággal összeegyeztethető alapok is a fenntarthatósági tematikák rangsorában.**
- 🌱 **az elért hozam tekintetében a legtöbben pozitív visszajelzést adtak, ezenfelül a többség ajánlotta már ismertségi körében a felelős befektetések gyakorlatát, az X és Y generáció tagjai közt a 70 %-ot is meghaladja az ajánlás mértéke;**
- 🌱 **az árfolyamingadozás magas szintje, illetve az ESG-szemponatokkal szemben támasztott szkeptikusság is komoly aggályokat vetett fel a kitöltőim közt.** A zöld alapok hitelességébe vetett bizalmuk törékeny, a greenwashing jelenségétől tartanak. Kockázatként jelölték meg továbbá a befektetések hosszútávú mivoltát, szeretnék rövidebb távú befektetéseket is elérni a felelős befektetésekből;

- 🌱 a felelős befektetések megítélésében, igénybevételük kapcsán enyhe generációs különbség észlelhető, **az X és Y generáció tagjai elkötelezettebbek ezen befektetések iránt.** Az idősebb korosztály egyértelműen szkeptikusabb, profitorientált, míg a Z generáció tagjai még nem rendelkeznek kellő tőkével, azonban az ő attitűdjüket nem sikerült teljes mértékben felmérni az alacsony kitöltői szám miatt. A piaci trendek viszont azt mutatják, hogy esetleges befektetési döntéseikben **még inkább fellelhetők a zöld összetevők;**
- 🌱 dolgozatom továbbfejlesztése, pl. **régiós összevetés Budapesttel, a kitöltők körének bővülése,** alighanem pontosabb képet adhat a felelős befektetőkről. Nagyobb városokban a **prémiumbanki és privátbanki ügyfelek közül érhetnék el több kitöltőt. A banktitok és a hazai trendek azonban komoly kihívást jelentenek számomra, ami a felelős befektetők megtalálását illeti.**

Összességében nem szabad elfelejtenünk, hogy Föld nincs még egy, ezért úgy kell vigyáznunk rá, mint a legértékesebb kincsükre, ehhez pedig a pénzügyi szektor felelős üzleti modell keretei közt hozott intézkedéseivel jelentősen hozzájárulhat. Ahogy *Antal Alexa*, a WWF Magyarország kommunikációs igazgatója fogalmazott: „...*ha a tőkénk egy bankban kamatozik, és a kamatokból élünk, akkor a tőke még unokáink számára is elegendő anyagi forrást biztosít majd. Ha ezzel szemben mindig tovább nyújtózunk, mint ameddig a takarónk ér, és a kamaton túl az alaptőkéhez is hozzányúlunk, az elkezd fogyni, és végül teljesen kimerül a számlánk. Valahogy így kell elképzelni az otthonunkat, a Földet, és mindazt, amit nyújt nekünk...*” (*ecolounge.hu*, 2019)

Meggyőződésem, hogy a fenntarthatóbb jövőkép eléréséhez elengedhetetlenek az olyan gazdaságpolitikai, monetáris politikai döntések, pénzügyi konstrukciók, amik kiemelt figyelmet szentelnek a felelős és fenntartható befektetési lehetőségeknek. A kutatásom középpontjában álló felelős befektetők pedig elengedhetetlen részei a fenntarthatóságnak. Azonban a pénzügyi szektornak, köztük a bankoknak több feladatot is menedzselniük kell párhuzamosan a témával összefüggésben. Míg nemzetközi szinten a szabályozói környezet, az ESG-aspektusok egységesítésével, szigorú transzparenciájával, valamint a megújulás lehetőségével kell fenntartani a mai, biztató trendet, addig hazánkban ösztönözni kell a lakosságot, a potenciális befektetőket, hogy minél többen fektessenek a fenntarthatóságba, növeljék az eddig nem túl acélos ESG-alapokban elhelyezett vagyon részarányát.

IRODALOMJEGYZÉK

1. AMUNDI Asset Management Institute (2020): ESG Investing in Recent Years: New Insights from Old Challenges [online]. Megjelent az Amundi Asset Management Institute honlapján. [megtekintve 2021.10.14.] Hozzáférés: <https://research-center.amundi.com/page/publications/discussion-paper/2020/esg-investing-in-recent-years-new-insights-from-old-challenges?search=true>
2. ARREGUI, Nicolas et al.(2020): Sectoral Policies for Climate Change Mitigation in the EU [Pdf]. Megjelent az IMF honlapján 2020.09.16. [megtekintve 2021.10.03.] Hozzáférés: <https://www.imf.org/en/publications/departmental-papers-policy-papers/issues/2020/09/16/sectoral-policies-for-climate-change-mitigation-in-the-eu-49640>
3. BACCEGA, T. - BEDIN, A. - BILLIO, M. - HRISTOVA, I. - RIEDEL, M. (2019): D5.3 Technical Report on the Econometric Assessment and Results : EeMAP Energy efficient Mortgages Action Plan [Pdf]. Megjelent az Energy Efficient Mortgages Initiative honlapján. [megtekintve 2021.10.03.] Hozzáférés: https://eemap.energyefficientmortgages.eu/wp-content/uploads/eemap_d5.3_unive_final.pdf
4. BECSEI A. – CSÁNYI P. – BÓGYI A. – KAJTOR-WIELAND I. – KOVÁCS L. (2021): A fenntartható bankolás 10 pontja [online]. In: Gazdaság és Pénzügy, 8. évf. 3.sz., 2021. szept. DOI: 10.33926/GP.2021.3.1 [megtekintve 2021.10.20.]. Hozzáférés: https://bankszovetseg.hu/Public/gep/2021/244-271%20Becsei_P.pdf
5. BILLIO, M. -, COSTOLA, M. - FUMAROLA, S. - HRISTOVA, I. - PELIZZON, L. - PORTIOLI, F. - RIEDEL, M. - VERGARI, D. (2020): D5.7 Final report on correlation analysis between energy efficiency and risk [Pdf]. Megjelent az Energy Efficient Mortgages Initiative honlapján 2020.08.26. [megtekintve 2021.10.03.] Hozzáférés: https://eedapp.energyefficientmortgages.eu/wp-content/uploads/2020/08/EeDaPP_D57_27Aug20-1.pdf
6. BLACK, Holly (2020): Record-Shattering Year for Sustainable Investments [online]. Megjelent a Morningstar honlapján 2020.02.04. [megtekintve 2021.10.14.] Hozzáférés: <https://www.morningstar.co.uk/uk/news/199190/record-shattering-year-for-sustainable-investments.aspx>

7. BODIE, Zvi – KANE, Alex – MARCUS, Alan J. (2005): Befektetések. 2., átdolg. kiad. Budapest : Aula Kiadó. ISBN 9789639585424
8. BODIE, Zvi - MERTON, Robert C. – CLEETON, David L. (2011): A pénzügyek közgazdaságtana. Budapest : Osiris Kiadó. ISBN 9789632761824
9. BRAUN Róbert (2015): Vállalati társadalmi felelősségvállalás : A vállalatok politikája. Budapest : Akadémiai Kiadó. ISBN 978-963-05-9654-1
10. BUSINESSWIRE (2018): TD Ameritrade Launches Socially Aware Portfolios, Expanding Access To Esg Investing : New option for TD Ameritrade robo-advisor clients in sustainable investing [online]. Megjelent a Businesswire honlapján. [megtekintve 2021.10.11.] Hozzáférés:
<https://www.businesswire.com/news/home/20180906005134/en/>
11. CARLSON, Ben (2017): Befektetés józan ésszel : Miért célravezetőbb a pénzügyi piacokon (is) az egyszerű, mint az összetett? Budapest : A4C Books. ISBN 9786150002606
12. CARNEY, Mark (2019): Fifty Shades of Green [online]. In: Finance & Development, 56. évf., 4. sz., 2019. dec. [megtekintve 2021.10.02.] Hozzáférés:
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2019/12/a-new-sustainable-financial-system-to-stop-climate-change-carney.htm>
13. CARNEY, Mark (2021): The world of finance will be judged on the \$100tn climate change [online]. Megjelent a Financial Times honlapján 2021.10.29. [megtekintve 2021.11.07.] Hozzáférés:
<https://www.ft.com/content/d9e4ebb9-f212-406a-90d5-73b4276539e6>
14. CCM Invests (2020): Impact and ESG Investing Survey [online]. 2nd ed. Megjelent a CCM Invests honlapján 2020. nov. [megtekintve 2021.10.11.]. Hozzáférés:
<http://www.ccminvests.com/wp-content/uploads/2020/11/CCM-2020-Impact-and-ESG-Investing-Survey.pdf>
15. CICERO (2020): Hungary : Green Bond Second Opinion [Pdf]. Megjelent az Államadósság Kezelő Központ Zrt. honlapján 2020.05.25. [megtekintve 2021.10.24.] Hozzáférés:
<https://www.akk.hu/download?path=974f9745-4920-4979-a389-ca51a3a02cec.pdf>
16. DAMODARAN, Aswath (2006): A befektetések értékelése : módszerek és eljárások. Budapest : Panem Kiadó. ISBN 9789635454556

17. ELEKES Andrea (2016): Fenntartható növekedés – fenntartható pénzügyi szolgáltatások az Európai Unióban. In: Pénzügyi Szemle, 63. évf. 3. sz., 328-344. o.
18. ELEMZÉSKÖZPONT (2021): ESG befektetések: Mit jelent? Milyen hozama lesz? Mennyire jó az ESG, SRI befektetés? [online]. Megjelent az Elemzéseközpont honlapján 2021.11.17. [megtekintve 2021.10.29.] Hozzáférés: <https://elemzeskozpont.hu/esg-befektetesekek-mit-jelent-milyen-hozama-lesz-mennyire-jo-az-esg>
19. EU Technical Support Group on Sustainable Finance (2020): Technical Report : Taxonomy : Final report of the Technical Expert Group on Sustainable Finance [Pdf]. Megjelent az Európai Bizottság honlapján 2020.03. [megtekintve 2021.10.29.] Hozzáférés: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/200309-sustainable-finance-teg-final-report-taxonomy_en.pdf
20. EURÓPAI Bizottság (2020): Épületkorszerűsítési program : a felújítási arány megkétszerezése a kibocsátások csökkentése, a helyreállítás előmozdítása és az energiaszegénység mérséklése érdekében [online sajtóközlemény]. Megjelent az Európai Bizottság honlapján 2020.10.14. [megtekintve 2021.10.25.] Hozzáférés: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/ip_20_1835?fbclid=IwAR31StfO2sPnZiVsE4kQTpPgijIuoVWma9ZHFdeNF47zMLnMCUc3WU4eHk
21. EUROPEAN Commission (2020): TEG Final Report on the EU Taxonomy Letöltés időpontja: 2021. 10.06. https://ec.europa.eu/info/files/200309-sustainable-finance-teg-final-report-taxonomy_en
22. GÁL Erzsébet (2011): Praktikus bankszakmai ismeretek. Budapest : Saldo. ISBN 9789636383909
23. GIESE, Guido - LEE, Linda-Eling - MELAS, Dimitris - NAGY Zoltán - NISHIKAWA, Laura (2019): Foundations of ESG Investing: How ESG Affects Equity Valuation, Risk, and Performance [online]. Megjelent az MSCI honlapján 2019.07. [megtekintve 2021.10.11.] Hozzáférés: <https://www.msci.com/documents/10199/03d6faef-2394-44e9-a119-4ca130909226>
24. GLOBAL Footprint Network Earth Overshoot Day 2019 is July 29th, the earliest ever (2019) [online]. Megjelent a Global Footprint Network – Advancing the Science of Sustainability honlapján 2019.06.26. [megtekintve 2021.09.29.] Hozzáférés:

<https://www.footprintnetwork.org/2019/06/26/press-release-june-2019-earth-overshoot-day/>

25. GLOBAL Sustainable Investment Alliance (2021): Global Sustainable Investment Review 2020 [Pdf]. Megjelent a GSIA honlapján. [megtekintve 2021.11.03.] Hozzáférés: <http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2021/08/GSIR-20201.pdf>
26. GYURA Gábor (2020): ESG és bankszabályozás: haladni kell a korral [online]. In: Gazdaság és Pénzügy, 7. évf. 4.sz., 2020. dec. [megtekintve 2021.10.23.]. Hozzáférés: https://bankszovetseg.hu/Public/gep//2020/372-391%20Gyura_G.pdf
27. HEGYESHALMI Richárd (2017): Brutális adatszivárgás volt az Equifaxnál [online]. Megjelent az Index honlapján 2017.09.08. [megtekintve 2021.10.14.] Hozzáférés: https://index.hu/tech/2017/09/08/brutalis_adatszivargas_volt_az_equifaxnal
28. HERGÁR Eszter - SZOLNOKINÉ PAP Judit (2021): Zöld pénzügyi termékek : Csak akkor választjuk, ha anyagilag kedvező [Pdf]. Megjelent az MNB honlapján 2017.09.08. [megtekintve 2021.10.14.] Hozzáférés: <https://www.mnb.hu/letoltes/hergar-eszter-szalnokine-pap-judit-zold-penzugyi-termekek.pdf>
29. HO, Sally (2021): Why did earth overshoot day happen earlier this year? [online]. Megjelent a Green Queen honlapján 2021.07.30. [megtekintve 2021.10.25.] Hozzáférés: <https://www.greenqueen.com.hk/earth-overshoot-day-2021/>
30. HORVÁTH Zsolt Benjámin (2021): Új slágerbefektetéssel kaszálnak most rengetegen: egyre többen teszik ebbe a pénzüket [online]. Megjelent a Pénzcentrum honlapján 2021.09.16. [megtekintve 2021.10.15.] Hozzáférés: <https://www.penzcentrum.hu/gazdasag/20210916/uj-slagerbefektetessel-kaszalnak-most-rengetegen-egyre-tobben-teszik-ebbe-a-penzuket-1117804>
31. HUNTER, Gregor Stuart (2019): Do-good investments are smashing your emerging-market returns [online]. Megjelent a Bloomberg News honlapján. [megtekintve 2021.10.14.] Hozzáférés: <https://www.bloomberg.com/professional/blog/good-investments-smashing-emerging-market-returns/>
32. HVG (2021): A 95 éves David Attenborough mondta el a Klímacsúcs legforróbb beszédét [online]. Megjelent a HVG honlapján 2021.11.03. [megtekintve 2021.11.04.]. Hozzáférés:

[https://hvg.hu/elet/20211103_a_95_eves_david_attenborough_mondta_el_a_klimacsucs_l
egforrobb_beszedet](https://hvg.hu/elet/20211103_a_95_eves_david_attenborough_mondta_el_a_klimacsucs_l
egforrobb_beszedet)

33. IACURCI, Greg (2020): Money moving into environmental funds shatters previous record [online]. Megjelent a CNBC honlapján. [megtekintve 2021.10.14.] Hozzáférés: <https://www.cnbc.com/2020/01/14/esg-funds-see-record-inflows-in-2019.html>
34. IFC (2016): Greening the Banking System : Experiences from the Sustainable Banking Network (SBN) [Pdf]. Megjelent az International Finance Corporation honlapján. [megtekintve 2021.10.05.] Hozzáférés: http://unepinquiry.org/wp-content/uploads/2016/09/4_Greening_the_Banking_System.pdf
35. IPCC (2019): Global warming of 1.5°C Special Report [Pdf]. Megjelent a GSIA honlapján. [megtekintve 2021.10.14.] Hozzáférés: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/06/sr15_full_report_high_res.pdf
36. JACKSON, Ashlyn (2021): Eco-Friendly Guide to Finances and Saving [online]. Megjelent a moneygeek honlapján. [megtekintve 2021.11.01.] Hozzáférés: <https://www.moneygeek.com/financial-planning/environmentally-friendly-finance-and-saving/>
37. JÓKUTHY Laura (2020): Lehet zöld a gazdasági újrakezdés? [Pdf]. Megjelent az MNB honlapján. [megtekintve 2021.10.06.] Hozzáférés: <https://www.mnb.hu/letoltes/jokuthy-laura-zold-taxonomia.pdf>
38. JÓKUTHY Laura (2020): Zöld kötvények: befektetés a jövő generációnak [Pdf]. Megjelent az MNB honlapján. [megtekintve 2021.10.14.] Hozzáférés: <https://www.mnb.hu/letoltes/jokuthy-laura-zold-kotvenyek-befektetes-a-jovo-generaciojanak.pdf>
39. KANDRÁCS Csaba (2020): Fenntartható pénzügyek, ESG befektetések: lehetőségek és feladatok [online]. Megjelent az MNB honlapján. [megtekintve 2021.10.09.] Hozzáférés: <https://bet.hu/rolunk/penzugyi-edukacio/szakmai-forumok/esg-befektetesek-szakmai-forumot-tartott-a-bet>
40. KERÉKES Sándor (2016): Pénzügyekről másképpen : fenntarthatóság és közösségi pénzügyek. Budapest : Wolters Kluwer. ISBN 9789632955858
41. KIERNAN, Matthew J. (2007): Universal Owners and ESG: leaving money on the table? [Pdf] In: Corporate Governance An International Review, 15. évf., 3. sz., 2007. máj., 478-485. o. [megtekintve 2021.10.11.] Hozzáférés:

https://www.researchgate.net/publication/4989166_universal_owners_and_esg_leaving_money_on_the_table

42. KOVÁCS Levente – MARSÍ Erika (2018): Bankmenedzsment. Banküzemtan [online]. Budapest : Magyar Bankszövetség. ISBN 978-963-89653-2-5. [megtekintve 2021.09.23.].
Hozzáférés:
https://www.bankszovetseg.hu/Public/publikacio/Bankmenedzs_bank%C3%BCzemtan.pdf
43. MAGUIRE, Emmett (2020): SRI vs. ESG vs. Impact Investing: What's the Difference? [online]. Megjelent a Kiplinger honlapján 2021.07.25. [megtekintve 2021.10.08.]
Hozzáférés:
<https://www.kiplinger.com/investing/601240/sri-vs-esg-vs-impact-investing>
44. MAGYAR Nemzet (2020): A Takarékbank is kibocsátaná a zöld jelzáloglevelet [online]. Megjelent a Magyar Nemzet honlapján 2020.10.26. [megtekintve 2021.11.09.] Hozzáférés:
<https://magyarnemzet.hu/gazdasag/a-takarekbank-is-kibocsatana-a-zold-jelzaloglevelet-8822795/>
45. MAGYARORSZÁGI Üzleti Tanács a Fenntartható Fejlődésért (2013): A fenntartható működés nem opció, hanem üzleti cél [online]. Megjelent a BCSDH honlapján. [megtekintve 2021.10.04.] Hozzáférés:
https://alteo.hu/wp-content/uploads/2017/06/bcsdh_kiadvany_a_fenntarthato_mukodes_nem-opcio_hanem_uzleti_cel_2013.pdf
46. MÁTRAI Róbert (2020): A hitelintézetek szerepe a lakóépületek energiahatékonyságának növelésében [Pdf]. Megjelent a Magyar Energhatékonyági Intézet honlapján. [megtekintve 2021.10.14.] Hozzáférés:
http://mehi.hu/sites/default/files/mehi_konferencia_2020.10.07_matrai_robert_mnb.pdf
47. MFB (2020): Lenulláztuk a kamatot, hogy ön korszerűsíthesse otthonát! [online]. Megjelent az MFB honlapján. [megtekintve 2021.11.09.] Hozzáférés:
https://www.mfb.hu/backend/documents/mfb_lakas_energia-2020-a4lap_0623.pdf
48. MIHÁLOVITS Zsolt – TAPASZTI Attila (2018): Zöldkötvény, a fenntartható fejlődést támogató pénzügyi instrumentum. In: Pénzügyi Szemle, 63. évf. 3. sz., 312-327. o.

49. MNB (2019): Az MNB zöld programja [Pdf]. Megjelent az MNB honlapján 2019.02.11. [megtekintve 2021.10.04.] Hozzáférés: <https://www.mnb.hu/letoltes/az-mnb-zold-programja.pdf>
50. MNB (2019): Stabilitás és bizalom: 2025-ig szóló felügyeleti stratégiát hirdetett meg az MNB [online]. Megjelent az MNB honlapján 2019.12.13. [megtekintve 2021.10.19.] Hozzáférés: <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2019-evi-sajtokozlomenyek/stabilitas-es-bizalom-2025-ig-szolo-felugyeleti-strategiat-hirdetett-meg-az-mnb>
51. MNB (2020): A jegybank üdvözli a BAMOSZ kezdeményezését az ESG befektetési alapokról [online]. Megjelent az MNB honlapján 2020.10.03. [megtekintve 2021.10.26.] Hozzáférés: <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2020-evi-sajtokozlomenyek/a-jegybank-udvozli-a-bamosz-kezdemenyezeset-az-esg-befektetesi-alapokrol>
52. MNB (2020): Föld- és készpénzkímélő fizetési módok [online]. Megjelent a Pénzügyi Navigátor honlapján. [megtekintve 2021.10.21.] Hozzáférés: <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/csaladi-zold-penzugyek/zold-penzugyi-megoldasok/zold-penzugyi-megoldasok-a-gyakorlatban/fold-es-keszpenzкимelo-fizetesi-modok>
53. MNB (2020): Hamarosan elindul hazánk fenntartható tőkepiaci stratégiájának tervezése [online]. Megjelent az MNB honlapján 2020.06.09. [megtekintve 2021.10.21.] Hozzáférés: <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2020-evi-sajtokozlomenyek/hamarosan-elindul-hazank-fenntarthato-tokepiaci-strategiajanak-tervezese>
54. MNB (2020): Zöld jelzáloglevelek vásárlását készíti elő a Magyar Nemzeti Bank [online]. Megjelent az MNB honlapján. [megtekintve 2020.10.26.] Hozzáférés: <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2020-evi-sajtokozlomenyek/zold-jelzaloglevelek-vasarlasat-kesziti-elo-a-magyar-nemzeti-bank>
- MNB (2020): Megtörtént az első hazai zöld vállalatikötvény-kibocsátás az NKP keretében [online]. Megjelent az MNB honlapján. [megtekintve 2021.10.24.] Hozzáférés: <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2020-evi-sajtokozlomenyek/megtortent-az-elso-hazai-zold-vallalatikotveny-kibocsatas-az-nkp-kereteben>

55. MNB (2021): Terméktájékoztató az NHP Zöld Otthon Program keretében igénybe vehető refinanszírozási kölcsönök feltételeiről [Pdf]. Megjelent az MNB honlapján 2021.10. [megtekintve 2021.10.19.] Hozzáférés: <https://www.mnb.hu/letoltes/nhp-zop-termektajekoztato-20210916.pdf>
56. MORGAN Stanley (2019): Morgan Stanley Survey Finds Investor Enthusiasm For Sustainable Investing At An All-Time High [online]. Megjelent a Morgan Stanley honlapján. [megtekintve 2021.10.14.] Hozzáférés: <https://www.morganstanley.com/press-releases/morgan-stanley-survey-finds-investor-enthusiasm-for-sustainable->
57. MSCI (2015): Volkswagen scandal underlines need for ESG analysis [online]. Megjelent az MSCI honlapján 2015.09. [megtekintve 2021.10.14.] Hozzáférés: <https://www.msci.com/volkswagen-scandal>
58. MTI (2021): Glasgow-i klímacsúcs: nem függhetünk ennyire a fosszilis üzemanyagoktól! [online]. Megjelent az ecolounge honlapján. [megtekintve 2021.11.09.] Hozzáférés: <http://ecolounge.hu/nagyvilag/glasgow-i-klimacsucs-nem-fugghetunk-ennyire-a-fosszilis-uzemeanyagoktol>
59. NAGY Zoltán (2020): ESG: A miérttől a hogyanig [Pdf]. Megjelent a BÉT honlapján 2021.10. [megtekintve 2021.10.09.] Hozzáférés: <https://bet.hu/rolunk/penzugyi-edukacio/szakmai-forumok/esg-befektetesek-szakmai-forumot-tartott-a-bet>
60. OTP Bank (2021): OTP Klímaváltozás 130/30 Alap [online]. Megjelent az OTP honlapján. [megtekintve 2021.11.09.] Hozzáférés: https://www.otpbank.hu/otpalapkezelő/hu/a_klimavaltozas
61. PINTÉR Éva – DEUTSCH Nikolett (2012): A fenntartható fejlődés elvei és azok érvényre jutása a banki gyakorlatban II. rész [Pdf]. In: Vezetéstudomány, 43. évf. 1. sz. 57-63. o. [megtekintve 2021.10.02.] Hozzáférés: <https://core.ac.uk/download/pdf/33182875.pdf>
62. PRASANNA Chandra (2016): Behavioural Finance. First reprint. Chennai : McGraw-Hill Education. ISBN 9789385965609
63. PRIVÁTBANKÁR (2020): Zöld pénzügyek, zöld bolygó [online]. Megjelent a Privátbankár honlapján 2020.12.24. [megtekintve 2021.10.28.] Hozzáférés:

https://privatbankar.hu/cikkek/szemelyes_penzugyek/diakverseny-14-zold-penzugyek.html

64. REFINITIV (2020): Environmental, Social and Governance (ESG) Scores from Refinitiv? [Pdf]. Megjelent a Refinitiv honlapján. [megtekintve 2021.10.10.] Hozzáférés: https://www.refinitiv.com/content/dam/marketing/en_us/documents/methodology/esg-scores-methodology.pdf
65. REFINITIV (2021): Environmental, Social and Governance scores from Refinitiv [Pdf]. Megjelent a Refinitiv honlapján. [megtekintve 2021.10.30.] Hozzáférés: https://www.refinitiv.com/content/dam/marketing/en_us/documents/methodology/refinitiv-esg-scores-methodology.pdf
66. RIDING, Siobhan (2020): Third of low-carbon funds invest in oil and gas stocks [online]. Megjelent a Financial Times honlapján 2020.12.20. [megtekintve 2021.10.14.] Hozzáférés: <https://www.ft.com/content/cd819461-1925-48e0-86af-e81a56c0d3f8>
67. SARKADI Péter (2020): Sokba fog kerülni a túlélésünk, hogy 2050-re klímaseмlegesek legyünk [online]. Megjelent a greenfo honlapján. [megtekintve 2021.10.12.] Hozzáférés: <https://greenfo.hu/hir/sokba-fog-kerulni-a-tulelesunk-hogy-2050-re-klimasemlegesek-legyunk/>
68. SÁVOLY-HATTA Anita – KOCSIS Péter (2021): Pontozzák a vállalatok fenntarthatóságát [online]. Megjelent a greendex honlapján. [megtekintve 2021.10.22.] Hozzáférés: <https://greendex.hu/esg-mutatok-modszerei/>
69. STANKIEWICZ, Alyssa (2021): The Number of New Sustainable Funds Hits an All-Time Record [online]. Megjelent a MorningStar honlapján 2021.10.28. [megtekintve 2021.11.09.] Hozzáférés: <https://www.morningstar.com/articles/1062299/the-number-of-new-sustainable-funds-hits-an-all-time-record>
70. SZLÁVIK János (2013): Fenntartható gazdálkodás. Budapest : Complex. ISBN 9789632953458
71. TIMÁR Barnabás (2021): Hogyan árazza a piac a felelős és fenntartható befektetéseket? [online]. In: Hitelintézeti Szemle, 20. évf. 2. sz., 2021. jún., 117–147. o. [megtekintve 2021.10.20.]. Hozzáférés: <https://hitelintezetiszemle.mnb.hu/letoltes/hsz-20-2-t5-timar.pdf>

72. TORRE, Mario La - MANGO, Fabiomassimo - CAFARO, Arturo - LEO, Sabrina (2020): Does the ESG Index Affect Stock Return? Evidence from the Eurostoxx50 [online]. Megjelent az MDPI honlapján 2020.08.07. [megtekintve 2021.10.26.] Hozzáférés: <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/16/6387>
73. TÓTH Máté (2020): Felelős befektetések a mérlegen. OTDK-dolgozat
74. UN Environment Programme – Finance Initiative (2017): From 1992 to 2021: The evolution of sustainable finance [online]. Megjelent a UN Environment Programme – Finance Initiative honlapján 2017.06.06. [megtekintve 2021.10.19.] Hozzáférés: <https://www.unepfi.org/news/25th-anniversary/timeline/>
75. VÍZKELETI Sándor (2020): Felelős befektetések és az ESG: A befektetési piac reakciója a jövő kihívásaira [Pdf]. Megjelent a BAMOSZ honlapján. [megtekintve 2021.10.09.] Hozzáférés: <https://bet.hu/rolunk/penzugyi-edukacio/szakmai-forumok/esg-befektetesek-szakmai-forumot-tartott-a-bet>
76. WAGENINGEN University & Research (2020): ‘Near-unlivable’ heat for one-third of humans within 50 years if greenhouse gas emissions are not cut [online]. Megjelent a Wageningen University & Research honlapján. [megtekintve 2021.09.28.] Hozzáférés: <https://www.wur.nl/en/research-results/themes/climate-change/show/near-unlivable-heat-for-one-third-of-humans-within-50-years-if-greenhouse-gas-emissions-are-not-cut.htm>
77. WALTER György (2016): Kereskedelmi banki ismeretek. Budapest : Alinea Kiadó. ISBN 9786155303999
78. WEF (2019): The Global Risks Report 2019 [Pdf]. 14th ed. Megjelent a World Economic Forum honlapján. ISBN 9781944835156 [megtekintve 2021.09.30.] Hozzáférés: http://www3.weforum.org/docs/wef_global_risks_report_2019.pdf
79. WEF (2021): The Global Risks Report 2021 16th Edition – Insight Report [Pdf]. 16th ed. Megjelent a World Economic Forum honlapján. ISBN 978-2-940631-24-7 [megtekintve 2021.10.28.] Hozzáférés: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2021.pdf

MELLÉKLETEK

I. SZÁMÚ MELLÉKLET: KÉRDŐÍV SABLONJA

Alapinformációk

1.) Az Ön neme:

- ☐ férfi
- ☐ nő

2.) Az Ön születési éve:

- ☐ 1946 előtt
- ☐ 1946-1964 között
- ☐ 1965-1979 között
- ☐ 1980-1994 között
- ☐ 1995 után

3.) Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége:

- ☐ maximum 8 általános
- ☐ szakmunkásképző, szakiskola
- ☐ érettségi, szakérettségi
- ☐ főiskola /egyetem
- ☐ főiskola/egyetem
- ☐ egyéb

4.) Milyen pozícióban dolgozik jelenleg?

- ☐ alkalmazott/beosztott
- ☐ középvezető
- ☐ felsővezető
- ☐ tanuló
- ☐ főiskolai/egyetemi hallgató
- ☐ vállalkozó
- ☐ munkanélküli
- ☐ nyugdíjas
- ☐ egyéb

5.) Melyik a legmeghatározóbb bankja?

- ☐ Budapest Bank

- ☐ CIB Bank
- ☐ Erste Bank
- ☐ K&H Bank
- ☐ MKB Bank
- ☐ OTP Bank
- ☐ Raiffeisen Bank
- ☐ Takarékszövetkezet Bank
- ☐ UniCredit Bank
- ☐ egyéb

6.) Melyik ügyfélkörhöz tartozik Ön?

- ☐ lakossági ügyfél
- ☐ prémium ügyfél
- ☐ privát banki ügyfél

7.) Értékelje 1-6-os skálán a pénzügyi ismereteit! (1=alacsony; 6=kiemelten magas)

1 2 3 4 5 6

8.) Milyen szintű kockázatvállalási hajlandósággal rendelkezik? Kérem értékelje 1-6-os skálán!

(1=alacsony; 6=kiemelten magas)

1 2 3 4 5 6

Témaspecifikus kérdések

1.) Évente milyen rendszerességgel köt befektetési ügyletet?

- ☐ 0-5 alkalom
- ☐ 6-10 alkalom
- ☐ 11-20 alkalom
- ☐ 20-nál több alkalom

2.) Befektetésein belül mekkora részt képviselnek a felelős és fenntartható befektetésnek minősülő pénzügyi termékek? (portfólió megoszlása)

- ☐ 0%
- ☐ 10% alatt
- ☐ 10-25 % között
- ☐ 25-50% között
- ☐ 50-70 % között
- ☐ 70% felett

3.) Az alábbi, a fenntarthatósági befektetések témakörébe tartozó területek közül milyen fontossági sorrendet preferálna? Kérem alakítson ki rangsort! (1-5.)

- Közösségi kapcsolatok/jótekonyskodás
- Egészség és biztonság
- Környezetvédelmet célzó megoldások
- felelős, etikus vállalatirányítási megoldások (pl.: átláthatóság, korrupcióellenesség)
- helyi gazdaságok támogatása

4.) Kérem röviden írja le, miért döntött a felelős befektetések mellett? Mi motiválta döntése meghozatalában? (nyitott, kifejtős kérdés)

5.) Az alábbi szempontok figyelembevételével, kérem, értékelje a felelős befektetéseket! (Mátrix)

- megbízhatóság, hitelesség (1=egyáltalán nem megbízható, csak marketingfogás; 6=hiteles, a befektetés valóban jó ügyet szolgál)

1 2 3 4 5 6

- kockázat (1=alacsony kockázatú; 6=kiemelt kockázatú)

1 2 3 4 5 6

- hozammal kapcsolatos várakozás (1=erősen ingadozó; 6=kiszámítható, tisztességes)

1 2 3 4 5 6

- biztonság (1=kiszámíthatatlan, bizonytalan befektetési alapok; 6=szigorúan ellenőrzött, áttekinthető befektetési alapok)

1 2 3 4 5 6

6.) Mennyire érzi tájékozottnak magát a felelős és fenntartható befektetésekkel kapcsolatban? (1-6)

1 2 3 4 5 6

7.) Mennyire elégedett a felelős és fenntartható befektetéseivel az alábbi tényezőket szem előtt tartva: (Mátrix; 1-6; egyáltalán nem elégedett, teljesen elégedett)

- bankok „zöld” termékkínálata

1 2 3 4 5 6

- banki tanácsadó szakértelme

1 2 3 4 5 6

- banki tanácsadás milyensége

1 2 3 4 5 6

- ügyintézés folyamata

1 2 3 4 5 6

- információáramlás, tájékoztatás banki oldalról

1 2 3 4 5 6

8.) Észlelt-e bármilyen kockázatot jelen befektetések kapcsán? Milyen aggályok, fenntartások merültek fel Önben ezen termékekkel kapcsolatban? (Nyitott, kifejtős kérdés)